

A R C H Y

8.

VE STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ

8. ARCHY v listopadu l. P. 1947 obsahují:

Romano Guardini: <i>Odpouštění</i>	<i>listů</i>	8
H. Colleye: <i>Meditace o svíčkách</i>		4
<i>Svatá harfa irská</i>		2
<i>Básně</i> (Cayrol, Emmanuel)		2
<i>August Forel</i>		2
D. de Rougemont: <i>Z listů o atomové pumě</i>		22
<i>Redakční zadina</i> (J. V. F.)		3
<i>Obrázek</i> od Michaele F.		1
<i>Orientační</i>		2

Uspořádal a vydal Josef V. Florian, Stará Říše / Morava.

Osmý sborník Archy je za Kčs 20' —
Tisk knihtiskárny Josef Filip v Třebíči

ROMANO GUARDINI

ODPOUŠTĚNÍ

Předposlední prosba Otčenáše zní: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.“ Tak to má svatý Matouš; svatý Marek (11, 25,) rozvádí tuto myšlenku dále: „A když se postavíte k modlení, odpouštějte, máte-li co proti komu, aby i Otec váš, kterýž jest v nebesích, odpustil vám hříchy vaše.“ A svatý Matouš hned po Otčenáši připojuje toto: „Nebo jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustí i vám Otec váš nebeský hříchy vaše. Jestliže však neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchů vašich.“ (6, 15.)

Odpuštění našich hříchů od Boha je tedy velmi úzce spjato s odpuštěním viny bližního od nás. Tato myšlenka se později ještě dále rozvíjí. Když byl Ježíš promluvil o bratrském napomenutí, čteme tam dále: „Tehdy přistoupiv k němu Petr, řekl: Pane, kolikrát zhřeší proti mně bratr můj a odpustím jemu? zdali do sedmikrát? Dí jemu Ježíš: Pravím tobě, ne do sedmikrát, ale až do sedmde-

sátikrát sedmkrát.“ (Mat. 18, 21.) Odpouštění nemá tedy býti něčím nahodilým, neobyčejným, nýbrž má se státi trvalou součástí života, vždy účinným smýšlením člověka vůči člověku.

A na dotvrzení, že zde běží pro nás o to nejzazší a že nejvlastnější osud člověka před Bohem závisí na tom, jak se chová vůči chybuujícímu bližnímu, Ježíš hned na to vypravuje podobenství o králi, který kladl počet se svými služebníky. Ten dá přezkoumat knihy a když byla u jednoho úředníka shledána zpronevěra veliké částky, poručí, aby k uhrazení dluhu se sáhlo na jmění, rodinu i osobu zpronevěřilého. Ten člověk však prosí o milost a jeho pán mu dluh odpustí. Sotva opustí místnost, kde stál před králem, setká se s druhem, který je mu dlužen daleko menší částku. Ihned se na něho vrhne, nic nedbá na jeho omluvy ani prosby a vydá ho dlužnickému právu, jež dříve bývalo neobyčejně kruté. Král se dozví o té příhodě, je velmi rozhněván tou bezcitností a rozkáže, aby s tím mužem bylo naloženo právě tak, jak on naložil se svým dlužníkem. Napomenutí pak, jež z příběhu vyplývá, zní: „Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže

neodpustíte jedenkaždý bratru svému ze srdcí svých.“
(Mat. 18, 35)

Zde se mluvilo o člověku, který nám ukřivdil, který to přiznává a chce to napravit; v téže kapitole se však předtím mluvilo o člověku, který svou vinu neuznává aneb ji aspoň nechce přiznat. K takovému máš jít ty sám, praví Ježíš. Nemáš tu skutečnost, že ti ukřivdil, nechat trvat a v pocitu své mravní převahy se na něho hněvat. Máš jít k němu a učinit vše, aby to uznal a aby se ta věc urovnala. To ovšem není snadný úkol. Neboť přijdeš-li jako člověk, který stojí mravně výše a který se milostivě snižuje, přijdeš-li jako kantor nebo karatel, anebo dokonce jako někdo, kdo požaduje své právo, zkrátka je-li v tobě byť i jen špetka „kvasu fari-seů“, pak ten druhý pocítí jen tvou povýšenost. Jeho odpor proti tomu, co požaduješ, se skryje za křivdu, kterou mu nyní činíš ty, a konec bude horší nežli začátek. Chceš-li tedy učinit, co praví Kristus, pak musíš nejdříve ve svém vlastním srdci překonat všechny účinky oné křivdy, všechnen hněv a všechno úsilí prosadit si svou, abys byl opravdu svoboděn. Musíš tomu člověku již předem úplně a

do hloubky odpustit a být ve srozumění s jeho pravou osobností, která zatím ještě jest utištěna jeho osobností vzpurnou a zatvrzelou. Učiníš-li tak a on se uvolní, pak jsi „opět získal bratra svého.“

★

Takové jest to veliké učení Ježíšovo o odpouštění, jak jím bylo se vším důrazem vyloženo a jak jím bylo přijato do základu jeho nauky pro život. Abychom je pochopili v jeho skutečné podstatě, budeme postupovati tak, jak jsme už častěji učinili: Budeme se ptát, budeme do něho vnikat svými otázkami stále hlouběji, dokud neucítíme, že jsme u jeho jádra.

Co musí člověk sám v sobě překonat, aby mohl opravdu do hloubky odpustit?

★

Docela vespod, v nejzákladnější oblasti žití, musí překonat pocit, že má co činit s nepřítelem.

Pocit nepřítele je též ve zvířeti. Sahá až tam, kam sahá zranitelnost života. Bytosti jsou tak uzpůsobeny, že vždy znovu zachování jedné ohrožuje druhou. Stejně je tomu i u člověka, kterého hřích stáhl hluboko do tohoto stavu boje o život. Ten druhý,

který mi ublížil, který mi něco odňal, jest mým nepřítelem. Proti němu vyvstávají základní pocity nedůvěry, strachu, odporu, nenávisti. Hotovím se k sebeobraně, a ta vyžaduje, abych tomu druhému znemožnil mně škodit. To nejlépe dokáži, jestliže můj cit pro jeho nebezpečnost zůstane vždy bdělým, jestliže můj pud mu nedůvěřuje a jsem-li vždy pohotově k výpadu proti němu. Zde odpuštění znamená, že se zříkám jasného a zabezpečujícího obranného postoje přirozené nenávisti. K tomu je třeba, abych přemohl strach a abych se v jistém smyslu odvážil být nechráněn. Musí ve mně procitnout odvaha vyplývající z vědomí, že to vlastní ve mně nemůže být od něho zraněno. Odpuštění předpokládá zmužilost plynoucí z vnitřního vědomí síly a bezpečnosti. A výsledek mu zpravidla dává za pravdu. Neboť člověk opravdu odpouštějící, který se z vnitřní svobody povznáší nad pouta strachu a nenávisti, jest vpravdě silnější nežli ten druhý. Dále směrem k člověku vězí jiný pocit: pocit msty. Ten neodpovídá na ohrožení a nebezpečí, nýbrž pocituje útok druhého jako újmu na svém sebevědomí, jako výpad proti svému pevnému postavení v

síle, cti a vážnosti. Jestliže mi ten druhý nějak ublížil, je to znamením, že jest proti mně silný. Kdybych byl takový, jaký bych měl býti, pak by si to prostě nemohl dovolit. I když vůbec nehledím na to, čím mi ublížil, uráží to mé sebevědomí, že mi vůbec nějak mohl ublížit — a to zvláště tehdy, jestliže křivda směřuje přímo proti mé cti. Pud k pomstě chce zase obnovit mé sebevědomí tím, že nepřítel bude ponížen. Tím, že ten druhý musí níže, já rostu. Odpuštění znamená vzdát se toho. Předpokládá tedy, aby mé sebevědomí přerostlo závislost na chování druhého a mohlo žít z vědomí nedotknutelné vnitřní cti. A zase výsledek ukazuje, že takto i na venek jsem si jistější svou ctí, neboť ona svoboda osvětlí urážku jako nesmyslnou, a vyrůstající z ní důstojnost odzbrojí nepřítele.

A ještě dále směrem k duchu vězí další cit: touha po spravedlnosti.

Jest už naší přirozeností chtít spravedlnost. Spravedlnost jest onen řád, který nestaví do přiměřených vztahů věci a síly, nýbrž osoby. Aby osoby a co jim náleží byly k sobě v řádném poměru; aby se osobě vždy dostávalo, nač má od přirozenosti

právo, to jest spravedlnost. Jestliže mi někdo druhý ukřivdí, pak je spravedlnost porušena, a to právě na místě, kde se mne nejtěsněji dotýká, totiž přímo ve mně. Proti tomu vyvstává cit. V této základní touze, aby se mi dostalo spravedlnosti, jest mnohé prostě jen strach a vyvěrá z nejspodnější oblasti, o níž jsme již mluvili, neboť spravedlivý řád chrání. Dále jest v ní uražené sebevědomí a žádost pomsty; ta jest uspokojena, jestliže spravedlnost vstoupí do jejích služeb. V jejím jádře však tkví vůle, aby se mi dostalo toho, co mi náleží. Nejjednodušším výrazem pro to jest starý zákon odplaty: „Oko za oko, zub za zub.“ Co mi ten druhý udělal, má se státi také jemu, a to proto, že mi to udělal. Pak jest křivda odpykána a řád zase obnoven. Zde by odpuštění znamenalo především zřici se nejprvotnějšího výrazu úsilí o spravedlnost, totiž osobního výkonu trestu. Tímto zřeknutím se úsilí o spravedlnost již tak dalece od-poutává od vlastní osoby, že ponechává spravedlnost obecnému řádu — ať již státu, nebo osudu, anebo, v poslední řadě, Bohu — a tím se očišťuje. Potom však znamená odpuštění vzdát se toho, aby

ten druhý vůbec byl potrestán. Odpuštění opouští zde oblast vyrovnání, v níž stojí bolest proti bolesti, škoda proti škodě, odčinění proti vině, a vstupuje v oblast svobody. Také zde se uskutečňuje řád, ale nikoliv vážením, které vyžaduje vyrovnání, nýbrž tvůrčím překonáváním; rozšiřováním srdce, z nejhlubšího nitra vyvěrající velkodušností a štědře rozdávajícím bohatstvím, které znamená lidskou podobnost s Boží mocí milosti. Odpuštění buduje tento řád tím, že toho druhého zprošťuje viny, a právě tím ho osvobozuje a staví na pravé místo.

Ale proč vlastně má člověk takto jednat?

Ta otázka je věru oprávněná! Není spravedlnost přece jen lepší? Proč odpouštět? Proč nezjednat spravedlnost?

Mnozí říkají, že odpuštění je lidštější. Kdo trvá na svém právu, ten prý vystupuje z lidského společenství. Dělá ze sebe soudce. Máme prý povážít, že jsme lidé mezi lidmi; že jsme všichni bratry a že nás všechny spojuje jeden osud. Máme prý rozšířit své srdce a povolit. To je pravda — jenže pocho-

pit to jen tak beze všeho, předpokládá už určitou povahu; schopnost vše obejmout; jakýsi přirozený altruismus. A kdo zná lidi, kteří jsou takto uzpůsobeni, ten ví také, že to má svou stinnou stránku: slabost. Takoví lidé často vydávají všanc svou osobnost, přehlížejí věci, jež člověk nesmí přehlížet, zrazují pravdu a právo, ba mstí se dokonce s nevypočítatelnou náhlostí a propuká u nich krutost.. Jiní říkají, že odpouštět znamená vystupovat k svobodě. Domnělá vůle k spravedlnosti prý je poutem. Když člověk odpouští, uvolňuje prý se ze závislosti na bezpráví druhého a z pudu k prosazování a uplatňování vlastní osobnosti. I to je pravda — jenže umět tomu snadno porozumět, předpokládá rovněž jisté uzpůsobení; jistou zvláštní nadosobnost ve způsobu zakoušení sebe sama i druhého člověka; sklon počítovat osobu, její tvářnost a její právo jako zábranu. A také toto založení má svou stinnou stránku: totiž onu uvnitř v člověku číhající ochotu, vydat všanc důstojnost i právo osoby... Mohli bychom poukázat též na motivy sociální; jak ničivé je často chtít za každou cenu zjednat průchod právem, a jak naproti tomu odpuštění pomáhá, jak povzbuzuje v

druhém, co je v něm dobrého a jiné. Mohli bychom upozornit též na ušlechtilost odpouštění; na hodnoty otevřeného srdce a velkodušného smýšlení, jež v něm působí a mnoho podobného.

To všechno je pravdivé a dobré, nevyjadřuje však to ještě to vlastně křesťanské.

★

Kristus nevyvozuje své napomenutí ani ze sociálních, ani z ethických aniž vůbec z jakých pozemských pohnutek, nýbrž spojuje odpouštění člověkovu s odpouštěním Božím. Správněji řečeno: Ten kdo teprve a vlastně odpouští, jest Bůh Otec. Člověk však jest Božím dítětem; a tak jeho odpouštění pochází z odpouštění Otce na nebesích.

Prosíme Otce, aby nám odpustil, jako my chceme odpustiti tomu, kdo nám ukřivdil. A Ježíš zdůrazňuje: Chystáte-li se k modlitbě a rozpomenete se, že máte něco proti někomu — odpusťte mu! Ne učiníte-li to, pak se to postaví mezi vás a Otce, a také on odepře odpouštění. To neznamená, že Bůh nám odpouští, jako bychom toho byli hodni. Vždyť jeho odpouštění je milost; ono se s hodností neseťkává, nýbrž zakládá ji. Uvnitř tohoto života milo-

sti jest však otvor srdce, který duše sama připravila, a to jest ochota odpustit vlastnímu bližnímu jeho křivdu. Odpíráme-li mu to, pak se sami vylučujeme z odpuštění Božího.

To místo u sv. Matouše (18, 15) jde ještě dále. Zde ten, který ukřivdil nechce vůbec žádné odpuštění. Bud' spáchanou křivdu neuznává, anebo se v ní zatvrzuje. Velmi špatná zatvrzelost, docela zlá nenávist se může probudit právě proti tomu, komu jsem ukřivdil. Bylo velmi správně řečeno, že co člověk člověku dovede nejméně odpustit, je to, že se sám na něm provinil. Jestliže se tedy křesťanovi vyjasní, že ten druhý proti němu pochybil, pak nemá tu křivdu nechat trvat; nemá nechat stát to tvrdé a zlé, co zadržuje svatý koloběh a proud odpuštění. Má k němu jít a snažit se přivést ho k poznání, aby se uskutečnila svatá shoda v dávání a přijímání odpuštění.

Tím však se něco vyjasňuje. To, že odpouštění jest částí něčeho obsáhlejšího, totiž lásky.

Odpouštění jest podoba, jakou na sebe bere láska, když se stala křivda. A teď jsme u toho vlastního: Proč máme odpouštět? Protože máme milovat.

Proč máme milovat? Protože Bůh miluje. Proto jest odpouštění tak svobodné. Nemá svůj důvod v hodnosti druhého; nemá jej v tom, že se kaje nebo že jest ochoten učinit zadost, anebo že se polepšuje či co podobného, nýbrž má jej samo v sobě; správněji řečeno ve spoluprovádění Božího odpouštění. Jest tvůrčí. I jest tedy ten, kdo odpouští — právě tak jako ten, kdo miluje nepřítele — podoben Otci, který dává svému slunci svítit na spravedlivé i nespravedlivé a který sesílá svůj déšť na dobré i zlé.

Zároveň však se s tím přece zase spojuje pohnutka, která přichází z druhého člověka; je to pohnutka podivuhodné krásy. Kristus ji vyslovuje: Učiníš-li to, přivedeš-li toho druhého k tomu, aby uznal svou křivdu; docílíš-li s ním dohody odpuštění, pak jsi „opět získal bratra svého“. Bratrství jest zase obnoveno. Kdo smýšlí takto, tomu jest ten druhý vzácný. Nechat ho v jeho vině, jest pro něho utrpením a strádáním — strádáním toho druhu, jaké pociťuje Bůh, když člověk jest od něho vzdálen hříchem. A jako Bůh touží po tom, aby znovu získal ztraceného člověka, což jest možno jen tehdy, jestli-

že tento se uvnitř obrátí, tak jedná člověk vůči člověku, který mu ukřivdil.

★

Pravzor tohoto chování jest v samém Bohu. Kristus nám to zjevil. Ježíš Kristus jest sám živé odpuštění.

Marně bychom v něm hledali nějaké hnutí, jež by bylo v odporu s odpuštěním. Žádný strach ani nepřátelské cítění. Jeho nitro jest ukryto v nedotknutelném bezpečí a vydává se v nebezpečí, věda, že „Otec jest vždy s ním“. Po pomstě ani potuchy. Ublíží mu hořce, strašlivě, nepochopitelně; prohřešují se nejen proti jeho lidské cti, nýbrž i proti cti Boží; jde to až k rouhačnému tvrzení, že jeho svaté působení pochází ze spojenectví se Satanem. Tu vzplane sice jeho hněv, ale je to božský hněv, vyvolaný rouháním, nikoliv cit pomsty. Vědomí, jež má sám o sobě, jest dokonale nezištné a chování druhého se ho nedotýká. Jest úplně svoboden. Co však se týče spravedlnosti, vážení a měření, vždyť přece právě proto přišel, aby to zrušil v nevýslovně vyšší oblasti milosti a lásky. Přišel, aby rozvázal lidskou vinu odpuštěním. Učinil to však svým vlast-

ním nejosobnějším bytím. On nejen že přinesl zvěst, že Otec v nebesích odpouští, nýbrž on toto odpuštění uskutečnil svým nejvlastnějším osudem. Neboť vina lidí vůči Bohu se zhustila v nepochopitelnou křivdu. Všechno zlo, které ryje a hlodá v člověku se v jeho přítomnosti probudilo a obrátilo se proti němu. A tu posel božského odpuštění se nevyvlékl, nýbrž považoval tu křivdu, která se mu dala, za nejzazší výraz bezpráví vůči Bohu; a odpuštění Otcovo, jež měl přinést, jsa k tomu poslán, zpečetil tím, že sám odpustil a že křivdu, která se mu od lidí stala, proměnil v zadostiučinění za lidské hříchy.

Zde jsme u největší hloubky: Odpuštění Boží nebylo nikterak jen „odpuštěním“, nýbrž uskutečnilo se odčiněním. Toto odčinění však na sebe vzal nikoliv ten, kdo křivdu spáchal, nýbrž ten, na němž křivda byla spáchána. Teprve teď jsme v jádru křesťanství.

Kdyby někdo od nás žádal, abychom sami šli k tomu, který nám ublížil a uškodil, a odpustili mu, tu první náš pocit by odpověděl: Mně se přec stala křivda; on mi vzal můj majetek, ublížil mi, urazil

mne. — a teď mám na sebe vzít ještě také poučení svého sebevědomí, aby on byl zproštěn viny? To přece znamená, že já sám mám na sebe vzít břímě situace, za kterou je zodpověden ten druhý! Ano, právě to! A že to také chápu, to je právě to křesťanské. Neboť tímto způsobem se uskutečnilo vykoupení.

Bůh nesmazal hřích prostě tím, že odpustil, nýbrž on skutečně obnovil „spravedlnost“. On zmohl to strašlivé, co zde bylo nahromaděno. On sám to učinil. Jeho láska neznamena toliko tvůrčí odpouštění, nýbrž znamená brát na sebe to, co by vlastně mělo ležet na vinníkovi; to právě jest vykoupení. „Vykoupení“ však není toliko něco, co se tenkrát událo a bylo nám k užitku, nýbrž ono od té doby tvoří základní podobu či tvářnost křesťanského bytí. Žijeme z vykupující činnosti Kristovy; ale tvářnost tohoto vykupování přešla do našeho bytí křesťanů a musí se v něm uplatňovat. Je nemožno, abychom byli vykoupeni, ale aby při tom živý duch vykoupení nepůsobil v našem smýšlení a konání. Nemůžeme požívat ovoce vykoupení, aniž toto vykoupení spolu provádíme. Spoluprová-

dění vykoupení Kristova — toť láska k bližnímu,
jakmile tento jest vůči nám v poměru, v jakém
jsme my k Bohu, čili jakmile nám ukřivdil.

Přeložil Frant. Pastor.

HUBERT COLLEYE

MEDITACE O SVÍČKÁCH

Stačí, aby povolil nějaký šroubek, abychom se naráz a úplně odloučili od moderního světa a abychom se ocitli v dobách, o nichž se říká, že jsou nenávratně ztraceny. Který pošetilec tvrdil, že minulost nemůže dále žít? Milí přátelé, prožili jsme večer z dávných časů.

Elektrika vypověděla službu. Tihle sloužící jsou teď neskromní a nedůtkliví. Za naši námahu, že jsme jim příliš lichotili a prohlašovali je za důležité, vedou nás s povykem, kam nechceme jít, a jejich vůle určuje naši vůli. Což nežijeme ve století strojů, to jest ve století otroka-pána a oživené hmoty? Hle,

jak se pokrok mstí. Panuje nad námi a poroučí nám. Ode dneška jsme sluhý strojů, a za naši první svévoli jsme trestáni tím, že nám vyprávějí službu. Tato „čarodějka“ elektrina je hodně nedůtklivá. Je jakousi přejemnělou netýkavkou. Dobří, praví služebníci nebývají dráždiví ani přecitlivělí. Vrtoch kousku kovu, malého šroubečku, to je čarodějka, která začíná trucovat. Což zná tak dobře svou moc? Paní si ublížila, paní je mrtva! Pěkné nadělení! Rozžehněme svíčku a nemluvme už o tom.

*

Dvě svíce z panenského vosku; dvě pokojné žluté voskovice. Stavíme je na dva krásné měděné svícny — a jsou tu opět, ó, Tennysoně, ty časy, které dávno minuly! Bývaly to časy života. Tehdy žila poesie, neboť panovalo jemné pološero. Moderní světlo je nivelisující. Demokrat, potlačující kontury, zahlazující stíny. Takto ničí hloubky, propouští ze služby tragedii, sochařství a jejich matku architekturu. Spokojuje se bílou zdí nebo reflektorem. Světlo mrtvé, přízrakové světlo, světlo neohebné. Odkud vychází? Co jest toto světlo? Zvíme to někdy? Svěřujeme se tomuto neznámému s prostoduchostí,

předpokládající naprostou nevědomost. Toto světlo, jež není světlem, máme rádi jako odznak přepychu, jako známku bohatství (říkáme mu pokrok), avšak tento přepych je na újmu našeho vnitřního života. Toto bohatství značí chudobu ducha. Toto oslepující světlo nepůsobí nic jiného, než že rozmnožuje vnitřní tmy.

*

Příjemná živá jasnost, vyšedší z hlubin věků, otvírá nám oči s rychlostí, jež mne překvapuje. Hle, po prvé objevuji krásu domácích ozdob. Až do tohoto dne jsem na to pohlížel jenom jako na známku zámožnosti. Po prvé chápu vlastnictví svého nábytku, čalounů a bibelotů. Znal jsem je (myslil jsem, že je znám), ale až dosud jsem nespatriil jejich duše. Odkryla se mi přirozeným pološerem. Půvabná a lidská duše starého nábytku, který se spořádal, aby zářil pln skromnosti mezi paprsky a stíny. Ozdoby z mědi na skříní z doby Direktoria září jako staré zlato. Vzácné světlo se zachycuje na mědi, jež vystupuje z noci. A hle, Rembrantovský obraz! Princezna v cikánských šatech může přijíti. Přišla. Je to poesie jak bývala chápána před vyna-

lezením reflektorů, těchto křiklounů světla.

*

Ó, zázrak: my, kteří jsme nebyli než siluetami, ožívujeme v reliefy, postavy. Tvoříme skupiny; stáváme se malbami; začínáme žít. Zdá se, jako by se na nás snesla jakási krása. Odkud přichází tato proměna? Z tlumeného světla. Nadbytek světla elektrického nás sevšedňuje. Skromnost světla nás vrací sobě samým. Chápeme smysl? Nerozkmotříme se s romantismem vědy? Obdivuju se tomuto divu: lidské tělo modelované světlem! Je to ustavičné tvoření, poněvadž pokaždé, když se postava pohne, světelné rýdlo světelnou rytinu přetvořuje v jiné obrazy. Plochy spánků a čela stávají se jasnými; brada připomíná medaili; oči vysílají spíše oheň než pohledy. I barva se stává neobyčejnou. Velký stín se snáší z neznámého stropu jako čalouny v pozadí starých podobizen. Ale tyto stíny pohybují se podle toho, jak se zachvívá plamen. Všechno ožívuje, poněvadž nastal zápas mezi temnotou a jejím nepřítelem světlem. Znovu pročítám slavnou stránku *P a m ě t i z e z á h r o b í*, tu, jež začíná: „Podzimní a zimní večery bývaly jinačí“; a je vidět

otce Chateaubrianda procházejícího se v sále, osvětleném svíčkou: „Procházeje se, vzdaloval se od krbu; prostranný sál byl tak slabě osvětlen svíčkou, že se ztrácel v šeru. Bylo slyšet jenom kročeje ve tmách. Potom poznenáhlu se vynořoval z temnoty a kráčel ke světlu, jako přízrak ve svých bílých šatech, v bílé čepici, s tváří podlouhlou a bledou.“ Jaká vzácná rytina! Ale můj dům se právě proměnil v podobnou rytinu.

*

Plamen svíčky je lidským světlem. Je tedy jak pro oči, tak i pro duši a ducha. Neoslepuje ani nečiní věci hrubými. Osvětluje s onou skromností, která kdysi dávala životu cenu. Toto světlo není strnulé. Nesvítí neosobně; není podrobena neomylným výpočtům učence. Je poněkud dobrodružné jako vše, co uchovává styk s dobrotivou přírodou. Nemá nic odměřeného ani administrativního. Snadno se pochopí, proč symbolisuje život s jeho nesrovnalostmi a proč je světlem liturgickým. Svíce se dává do rukou umírajícího, nikoli nějaká elektrická žárovka. Takové je odsouzení tohoto důmynslného osvětlení. Je to osvětlení umělé. Není umělecké. Není dokonce

osvětlením nábožným. Jak je tedy možno, že se trpí na oltáři Boha „živého“? Ach, tyto svíce s dutou lodyhou v podobě vosku a s jakousi ampulkou na způsob plamene! Otočí se vypínačem; Bůh a Jeho Svatí se tím mohou spokojit: věřící vykonali dosti. Církev přece dále žehná na úsvitě Svaté soboty nový oheň. Bezpochyby bude dál živoucí plamen svíce zářit na oltářích. Neutonulo toto světlo v zářeni elektrického osvětlení divadla a koncertní síně. Pro ty však, kteří se teprve včera narodili, je svícení svíčkou jakousi ohavností...

*

Moderní nové světlo, jež je spíše klam než pravé světlo, je nenávratně zavrženo uměním, jež se rozpomíná na krásu šera? Nikoli. Zkouší na něm rozhodující pokus.

Až dosud se vyráběla elektrická světla jen k hmotnému, hrubému a surovému užívání. Lidé se jimi chtěli oslepiti. Podařilo se jim to až k otupělosti. Triumf reklamy a výkladních skříní. Dnes přesycenost přivodila nezájem; není tedy jiné rady, než rozmnožiti počet žárovek! Což, kdyby se pokusili o umírněnost a „míru“? Pokusili se o to. Tlumí světlo rozptylující

světelné zdroje. To znamená, že se vracíme k principu pochodní a svíček, ale s mohutnějšími prostředky. Podaří se takto utvořiti domácí přítmi? Bude vlastnost tohoto přítmi živoucí, plápolající jako vše, co žije? Neříkáme pohyblivá jasnost, jako jasnost majáků a světelných signálů. Říkáme: živoucí jasnost, protože jedině život je důležitý. Umění, krása, přepych mají cenu jen pokud jsou živoucí.

Z franč. E. F.

SVATÁ HARFA IRSKÁ

O Irsku se vědělo a ví, že jest zemí, jejíž lidé mají hlubokou víru, které zůstali věrni i za nejkřutějších pronásledování, ale méně se již o nich ví, že jsou národem hluboce nadaným, jemuž evropská kultura musí za mnohé děkovati, a že zvláště v církevní hudbě vykonali veliké dílo.

Když před léty o eucharistickém kongresu 60.000 dětí pělo nádhernou *Missa de Angelis*, upozornil jeden list, že mše pochází od jednoho irského mnicha, který žil více než před tisíci lety. Irští mniši totiž v tehdejší době prováděli v církevní hudbě skutečný převrat a mnohé, čemu se dnes obdivuje celý svět, pochází od nich. Ir má hlubokou víru a má též vrozený talent pro hudbu a poesii. Nedivno tedy, že Irsko bylo domovinou církevního zpěvu, jako žádná jiná země na světě.

Církevní hudba v Irsku má začátky rozšiřováním katolicismu v zemi. Jak dí učený historik, arcibiskup Healy, učil již první apoštol irský, svatý Patrik, syny bardů, jak by měli zpívati Davidovy žalmy a sladké melodie církevních hymnů. Dovoloval jim i nadále zpívati národní písně o činech bohatýrů, aby při zpěvu Žalmů ještě sladčeji naladili

své harfy, protože krásou a něžností se hymnům církevním nic na světě nevyrovná. Ve své době byl proslaven irský mnich Sedulius svými církevními zpěvy po celém křesťanském světě a ještě dnes je jeho jméno v misálu římském, neboť tento mnich jest autorem Mše nejblahoslavenější P a n n y M a r i e s krásným introitem S a l v e s a n c t a P a r e n s. Již tehdy kladli Irové důraz nejen na melodii, nýbrž i na harmonii a nebyl jim neznám kontrapunkt. Maidulf skládal kolem roku 670 hymny a vyučoval ve svém klášteře liturgickému zpěvu a neumatické hudbě. Ostatně slavný klášter sv. Havla ve Švýcarsku byl založen roku 612 irským mnichem Ceallachem, žákem a přítelem svatého Kolumbana. Když zemřel roku 654 ve věku 96 let, měla jím založená škola pro církevní zpěv světovou pověst. O dvě století později byl jmenován dirigentem této školy Irčan Moengall (Marcellus), a za něho byla jmenována škola „zázrakem a rájem Evropy“. Do celého Německa a i jinam byly odtud posílány písně, které uchvacovaly svou krásou. Nástupce Moengallův, Tutilo, rovněž Irčan, vynikl svými církevními hymny a svými skladbami, zhudebniv žalmy s doprovodem harfy. Jiný žák Moengallův, svatý Nitker (Balbulus), jest vynálezcem Sekvence a zpěvu Alle-

luja, jak se do dneška zpívají. Mezi jeho Sakvenci nejvíce vyniká *Media vita in morte sumus*. —Když svatá Gertruda Brabantská hledala roku 653 učitele zpěvu pro klášter, jehož byla abatyší, poslala posla do Irska, aby přivedl slavné mnichy, svatého Foillana a svatého Ultana do Nivelles. Přišli a založili mužský klášter ve Fosses, který též vynikl jako centrum církevního zpěvu. Jiný irský mnich Dungal založil školu církevního zpěvu v Pavii a zanechal po své smrti roku 834 tři krásné antifonáře, které jsou dnes uchovány v ambrosiánské knihovně v Miláně. A tak téměř celá Evropa jest povinna Irčanům díky. Rakousko vděčí Irsku za svatého Kolumbana, Virgilia, Modesta a jiné. Německo a Švýcarsko za svatého Kolomana, Galla, Fridolina, Arbogasta, Florentina a Trudperta. Štrasburg uctívá svatého Tomáše, Memmingen svatého Mikuláše, irské mnichy. Prvních deset biskupů ve Verdenu v Sasku bylo původu irského. Není tudíž divu, že s pravou vírou se všude šířil i církevní zpěv. Má-li dnes Řezno ještě vedoucí místo v duchovní hudbě, pak pokračuje jen v tradicích, jichž autorem jest irský mnich Muiredach Maerdbertaigh, který roku 1076 založil v Řezně klášter. A též v Kolíně zpěv šířil irský mnich svatý Helias. Ve voji-

šti Gotfrida Bouillonského hráli toliko irští harfeníci a Dante sám několikrát chválí irské harfeníky. Jest zajímavavo, že ze čtrnácti písní, které se vyskytují v Shakespearových dramatech jest jedenáct irských. Při prvním vítězství Američanů za svobodu, první píseň, jež zazněla, byla stará píseň irská *N a c e s t ě d o C a l v a y* a anglická posádka, která kapitulovala, pěla též irskou píseň *S v ě t s e p o s t a v i l n a h l a v u*.

První vědecká teorie hudby byla vydána v Londýně roku 1584 a jejím autorem byl W. Bathe, pocházející z Dublína, hlavního města irského, a byl jedním z nejčelnějších lidí své doby. Jeho dílo *J a n u a l i n q u a r u m* bylo přeloženo do jedenácti řečí. Jest zajímavavo, že Haendlův Mesiáš byl prvně proveden v Dublíně. Jest známo též jméno J. Fielda, který složil roku 1814 prvá tři nokturna a sonatu pro klavír v době, kdy Chopinovi byly teprve čtyři léta.

Irsko, malá katolická země, země úrodná na světce i na hluboké duchy a krásná umělecká díla.

Přeložil K.

PIERRE EMMANUEL

DEN HNĚVU

Poslední stromy chvátaly k světlu
většinou obnažené a bílé. Všude vládla
zima, až k Smrti. Jen ony znaly mez,
kde přestávala moc mrtvých a zdravily
úplnou blízkost své bytnosti,
z níž tryskala nevysychající vzdálenost,
odívající živou nesmírností a sluncem
jejich Tělo, jež, úlem jsouc konečně, mohlo živit své
plameny
včely! na nejčernějších květinách Smrti.

Viděli lidé, jak vysychá stín, jak půda
se kryje mědí, jak v prach se rozpadá kůra
velikých stromů, jež podpíraly váhu nebes?
Jaký to blesk je oslepoval? širý prostor
velebně zdvihal svá olbřímí víčka,
spalovaná hlubokým spánkem temnot,
a lidé náhle kráčeli k otevřenému Oku,
smilnili v nesnesitelné zřítelnici,
pili strašlivé pláče svého boha

**a lpěli slepým pohledem na jediném Bodu,
který navždy neznají Andělé! na který sám Kristus
se hrozí pohledět v Své nahé spravedlnosti,
tak je závratná a panenská jeho úzkost.**

Přel. F. P

JEAN CAYROL

Z Í T R A

Najdete kroky ještě vlhké v stromořadí
najdete víno vystrízlivělé v lahvích
najdete noc tak mladou s lícemi růžovými
najdete jméno které jsem zapomněl

Najdete město celé bledé ve stínu
slepého psa oheň znovu uloupený
najdete zemi zvyklou na svůj popel
anděla oslněného zločinem an sedí na hrobě

Najdete hlas všecek rozhlodaný láskou
mrtvé kteří přijdou v časech utajených
a naši svobodu jak hlavu odvrací
a jitřenku rozedranou slzami jak prchá

Najdete meč a hněv a den.

...IGNEM URENTEM

Svěží přival lásky
zemdlený proud v tvých rukou
smrt chví se dnes ráno
ó chlebe jasný jak bílý den

Mrtví se tichounce řinou
je to písek mezi tvými prsty

mrtví jsou zde mrtví tě volají
je jim tak horko a tobě je zima.

Z franč. přepsal F. Pastor.

AUGUST FOREL

Ze švýcarských vzpomínek Oskara Kokoschky

Londýn, Park Lane 55. Kokoschka sedí vedle svého malého psacího stolu blízko okna. Z dálky k nám doléhá dopravní ruch z Hydeparku.

V roce 1910 — vypravuje umělec — mne Adolf Loos znovu poslal do Švýcar. Tentokrát jsem měl namalovat podobiznu Augusta Forela. „Namaluj toho znamenitého badatele“, řekl mi Loos, „aby jeho obraz byl lidem zachován, až ani on ani ty už nebudete na světě.“ Jel jsem tedy do údolí Rhöny. Forel žil v Aigle. Setkával jsem se s ním jen po večerech, když dokončil svou práci. První slovo, které mi varovně řekl, bylo: „Já ten obraz nekoupím, berete to na vědomí?“ Odpověděl jsem: „Maluji ten obraz pro pana Loose, který si jej objednal.“ Tento začátek vytvořil mezi námi jakousi chladnou mezeru, kterou se nepodařilo překlenout za celou dobu mého pobytu — byl jsem tam asi dva nebo tři týdny — což bylo asi zaviněno tím, že jsem dost dobře neovládal francouzský jazyk. Forel neměl o malířství ani ten nejmenší zájem, mluvil jen velmi

málo a neusnadnil mi můj úkol ani jediným gestem. Držela mne jen myšlenka na Loose.

Každý večer Forel svědomitě navážil ořechů a jablkových slupek a ty pak snědl. Konečně se uklidnil a usedl. „Vidíte dobře?“ anebo „Vadí to nějak, jestliže usnu?“ byla jediná slova, jež ke mně promluvil. Často také opravdu usnul. A tu jsem mohl drahnou chvíli nepozorovaně studovat, jak sedí ve své lenošce a jak jeho vrásčitý obličej se čím dále, tím více pokrývá vráskami. Vyhlížel náhle docela staře, jako scvrklé jablko. Byly tu tisíce malých i nejmenších vrásek. Zdálo se mi, že jsou to zápisy, doklady životních zkušeností. Cítil jsem, že je musím všechny zaznamenat, že je musím rozluštit a zachovat pro budoucnost jako starý pergamen. Stále více mne ten obličej dojímал. A jeho ruce! Nema-loval jsem ho proto, že byl slavný. Co mi řekl Loos, to jsem měl náhle před sebou jako úkol. Forelovo stařecké oko se zvolna otvíralo; bylo to bílé skelné oko a hledělo ke mně jako z jiného světa, ke mně, mladému hochu, na jehož přítomnost si teprve zase musil vzpomínat. Oko se jasnilo. Forel měl pohled badatele, který je zvyklý dívat se za věci, a já jsem

se do něho zahleděl hluboko. Vyhlížel z hlavy, jejíž činnost jsem se snažil vypočítat. Velikým problémem pro mne bylo, jak namalovat to, co jiný člověk ví, i když sám nejsem badatelem. Jak bude možno, abych to zachoval pro budoucnost? Nečetl jsem žádného jeho díla a nevěděl jsem, čím se právě zabývá.

Často byla přítomna jeho paní, stará dáma, a také jeho dcera. Rozmlouvali spolu, zatím co jsem maloval. Co jsem z těchto rozhovorů zachytil mne velmi odpuzovalo. Vzbuzovalo to ve mně podezření, že tito lidé rozprávějí v přítomnosti cizince o rodinných záležitostech a že spřádají klepy o příbuzenstvu. „On tedy tuto ženu vzal k sobě? — Ano. — A teď čekají rodinu. — Toť se rozumí, že byly hádky. — Prudká rvačka...“

Maloval jsem zuřivě. Mimoděk jsem se stal svědkem tajemství, která jsem nechtěl znát, rozvínovaly se tu přede mnou podivné problémy manželství a plození. Až teprve docela na konci svého pobytu, když už byl obraz namalován, jsem pochopil, že po celou tu dobu mluvili o mravencích. Všichni tři byli totiž biology.

Podobizna se od Loose dostala do Folkwangova
musea v Essenu, a byl to první obraz, kterým tam
byla zastoupena mladá generace.

(J. P. Hodin)

DENIS DE ROUGEMONT

Z LISTŮ O ATOMOVÉ PUMĚ

Z p r á v a Lake George (N. Y.), 8. srpna 1945

Píši Vám s břehů jezera, kde ještě v nejtajnější hloubi lesů žije duch Sokolího Oka a Posledního Mohykána. Jeho voda je modrá jako v mých vzpomínkách voda jezer švýcarských a tyrolských. Veliká otevřená veranda, kde sedím ve stínu clony sosen, jež jediná odděluje dům od pobřeží, vévodí dřevěné přístavní hrázi, k níž občas přirazí kanoe, jejíž veslařka je již unavena. Nemůžete si představit blaženějšího světla ani pokojnějšího prostoru. Zdá se, že právě takové počasí bylo předevcírem v Hirošimě...

Včera jsem přinesl z vesnice noviny a přečetl jsem je skoro celé už po cestě, nedbaje dotěrných mušek, jež vám za horkých dnů ustavičně poletují před očima. Všechno se sběhlo na verandu, aby vyslechlo zprávu a musel jsem vypravovat, co se událo, jako bych se vracel z Hirošimy a jako bych měl na tom vinu.

Ještě o půlnoci jsme o tom mluvili. Otřes nás vrhl

spíše v lopotné mudrování nežli v hrůzu a rozjímání. (Obávám se, že tato reakce bude všeobecná.) A každý se snažil dokázat, že událost ho nijak nepřekvapuje.

Dohromady nic nového, říkal doktor, přetvařuje se a s přízvukem, jako by právě byl rozpoznal obyčejnou bronchitidu; pouhý mechanický vynález, který dovoluje prakticky využít řadu vědeckých výsledků známých už deset let. — Já věděl! prohlásil kapitán s onou pobuřující prostotou, v níž si libuje Sherlock Holmes před Watsonem. Takto nám jedním slovem odhalil tajemství svých častých záhadných zmizení směrem jihozápadním. Jedno z děvčat četlo kdysi v nějakém magazínu článek o atomovém automobilu. Markýza křičela, že představa, že všichni zemřeme při nějakém velkém výbuchu, ji straší už od dětství. (Narodila se při zemětřesení.) — A dodala: To je svatokrádež, co udělali. Sáhli na tajemství světa. Píchli tajemství přímo do nervu... Ono se pomstí. Náš surrealistický malíř se ráčil vyrušit z řešení šachového problému, aby poznamenal, že Puma potvrzuje správnost jeho hlediska: Věda je pouhá mythologie, její zákony a přímo i její látka jsou pouhé mythy a

nemají o nic více a o nic méně reality nežli pravidla jakékoliv hry. — Nic nevadí, že puma vybuchla v předvídaný okamžik! poznamenal doktor. — Pěkný důkaz! odvětil malíř. Vždyť to všechno tak nastrojili! Pokud se týče mladého básníka, jehož první pokusy jste četla (Pomalá smrt), ten zmizel v leších a vrátil se nám za hodinu, bledý a skleslý, řka, že jeho život už nemá smyslu. Dívky se zdály rozrušeny...

Lake George (N. Y.), 12. srpna 1945

V á l k a j e m r t v a

Hlavní obětí atomové pumy byla válka, která na ni zemřela za tři dny. Rozumí se, ve své vojenské podobě, a má méně naděje na znovuzrození a méně budoucnosti nežli rytířské řády.

Neříkám, že vymizí všechny spory a srážky; neříkám, že silní přestanou ukazovat svou sílu, a slabí že se už nebudou spojovat, aby je zdolali; neříkám, že třídy splynou, že vymizí hranice, že gangsteři všech odstínů zmírní žár své chtivosti; neříkám, že mikroby uzavrou mír s bílými krvinkami a že z tygrů se stanou vegetariáni. Tvrdím však, že vojákům nezbyvá nic jiného nežli věnovat se

sportům, že válka už není jejich řemeslem. A že v důsledku toho už nebude války v klasickém a mnoho tisíc let starém smyslu toho slova.

Říkalo se nám: „Války budou vždycky.“ Ano, o tom není pochyby, ale už to nebudou jejich války, ty „opravdové“, hrdinské, s uniformami a čapkami, s obchvaty, průlomy do středu, strategickými ústupy, se zakusující se pěchotou, s elektrisujícími denními rozkazy a mocnými veliteli, jichž slepě poslouchaly velké vojenské sbory. Třeba se toho vzdát: věk vojáků skončil 6. srpna v Hirošimě.

Elementární arithmetika, jež stačila *grosso modo* kombinovati kilometry, prapory mužstva, balistické křivky a rychlost letounů, ustupuje ultramathematickým přejemnělostem po-einsteinovské fyziky. Spor o kompetenci je bez odporu rozhodnut k definitivní škodě generálů ve prospěch „obrylených intelektuálů“. Chrabrost, statná postava, slepá kázeň, mohutné a řízné pokřiky, tradice sborů, duch pokeru a jezdecký bičík nejsou v laboratořích k ničemu. Vojevůdci udatného srdce a pěkně vypravené armády, jež by postupovaly se zmužilou srdatostí proti atomové pumě, vrátili by se nám za několik minut v podobě lehounké páry.

Nebud'me tvrdohlaví: vojenský lesk, který opěvovali Dérouledové všech dob, patří od 6. srpna v podstatě do musea. Alexandrové, Condé-ové, Mac Arthurové a jejich sbory, byť i motorisované, budou moci sloužiti už jen příležitostně v pouličních bojích, malých občanských válkách a jiných rozeprách místního či spíše jen městského rázu jako policie nebo hasičstvo.

Nesmíme si zatajovati, že toto náhlé vyškrtnutí války vyvolá v celém světě nejasný pocit dalekosáhlého ošizení. (Evropa bude více dotčena nežli Amerika.) Člověk se hned tak snadno nevyléčí, byl-li mu takto suchou cestou odňat po předcích zděděný mrav, nezbaví se hned záliby v uniformách, hry s olověnými vojáčky a každodenního užívání válečných metafor, jež je od dob Lancelotových tak úzce spjato se západní sexualitou. Jaké slavnosti, jaké světové maškarády nahradí v budoucnosti nám a našim dětem okázalost „slavnostních přehlídek“, jež byly hlavní věcí našich Dějin? Takový jest jeden z psychologických problémů, jaké ukládá našemu věku rozdělení jediného atomu. Jsou ještě jiné, dost jsme se o nich namluvili tyto poslední dny: domy unášené helikopterami

obnoví nomadismus, veliká města se stanou pohyblivými, což jest jediná představitelná jejich obrana, a dopravní ruch bude vyklizen do neviditelné stratosféry.. A cestování? To rovněž vyhyne spolu s poesií trvání, vzdálenosti a stesku po domově. Až do dne, kdy lidstvo, jdouc po stopách velikého filosofa, objeví ten neslýchaný přepych: zdlouhavost uprostřed ticha.

M r a v n í h l e d i s k o

Ptáte se mne, jak reagovalo veřejné i soukromé mínění. Nuže, to jste mohla předvídat, vždyť jsou to Američané. Jedni se postavili na stanovisko morálky a druzí na stanovisko účinnosti. Pastoři, biskupi, popi, rabíni a faráři zaslali dopisy svým novinám. Jejich průměrné mínění je, že je zločinem ani ne tak zabíjet jako zabíjet hromadně a novými prostředky. Tento klerus mluví jménem mnohých nekřesťanů. Bylo přece třeba, aby v Evropě věděli, že veliká část Američanů přijala zprávu o Pumě s rozhořčením, neřku-li zdrceným úžasem. — Ztratili jsme svou tvář, morálně jsme válku prohráli. Při nejmenším jsme poskvřnili své vítězství a americký prestiž už se z toho nevzpamatuje.

Nikterak, říkají druzí, my jsme přece válku zkrátili, ba možná, že jsme ji zabili; a zachránili jsme milion životů. Je to krásná americká práce.

Ale někteří, kteří neříkají nic, se tváří, jako by říkali: — Jen si mluvte! Jedno je jisté, že ji máme, že máme Pumu! A jsme odhodláni nevydat jejího tajemství.

President, prosloviv několik zbožných vět, se, jak se zdá, připojil k tomuto mínění.

Takto diskutují moralisté, realisté i cynikové (což je krátkozraká odrůda realistů).

Co zaráží, jest, že tato debata není na výši Dějin.

Co vlastně ovládá všechny duchy, není otázka, co by se bylo mělo udělat, nýbrž co na nás čeká. Neboť nikdo se neodvažuje vážně zastávat mínění, že by bylo lépe zničit Pumu a celý Manhattanský podnik. Je to snad pokořující, ale je tomu tak: nikdo nechce, aby událost byla zapomenuta, potlačena a navždy zakázána. Jsme všichni v rozpoložení diváka ve chvíli, kdy se blíží vyvrcholení dobrého detektivního filmu. Kdyby nám vzali Pumu, jsem jist, že zklamání by bylo mnohem větší než úleva. Dějiny promluvily. Odpovězme. (I v tom případě, jestliže měly raději mlčet.) Ať už je to

panchart nebo ne, atomový věk se zrodil.

U t o p i e

Hirošimská puma, kterou přepravovalo letadlo B—29, letící rychlostí 550 km za hodinu, nebyla těžká, srovnáme-li ji s náklady bombardovacích letadel, která rozbíjela Berlín. Letadlo by jich tedy mohlo vzít deset. Americká vláda nám ohlašuje jako skutečnost výrobu strojů, které letí rychleji, nežli se šíří zvuk — slyšeli byste je tedy až po přeletu, čili neuslyšeli byste je vůbec — a které, majíce východiskem Spojené Státy, jsou schopny napadnouti kterékoli místo planety. Mimo to se oznamuje, že tento způsob přepravy bude rychle zatlačen vrháním pum pomocí stratosférických střelometů. Paříž by byla zbořena z New-Yorku za dvě hodiny, z Bernu, z Brusselu nebo Londýna za pět minut po vypuknutí války.

Baudelaire říkával, že pokrok záleží v zahlazování stop dědičného hříchu. Moderní technika jej raději měří podle toho, jak se zmenšuje trvání smrtelného zápasu obyvatelstva. Ideálem našich současníků se zdá být, aby člověk umíral, aniž by o tom věděl, aniž by měl čas vzdechnouti. Proti tomu by-

chom mohli postavit ono *utinam notus moriar* latinského básníka. Ale nechme marných stesků. Jsme uprostřed obecného šílenství. A já se mu na chvíli poddám.

Co mne zaráží, toť lenost a chabost obraznosti našeho věku. — — — Dvacáté století je otupělé v trojím směru: na smyslech, na duchu a na obraznosti. Omezilo se na dvě zvláštnosti či spíše manie: vládnout svými stroji a svými penězi (a to ještě s tím druhým to není nijak skvělé).

Jediná myšlenka, která napadla naše urbanistické odborníky — při nejmenším jediná, kterou se odvážili uveřejnit — je myšlenka přeložit města do podzemí (asi ze studu, jak se domnívám). — — —

Já se držím toho, co mi přišlo na mysl v jednom předešlém listě: Jedinou obranou města je od nynějška jeho pohyblivost. Rozumí se pohyblivost ustavičná. Pak nepřítel nebude vědět, kam mířit. Nepochybuji, že naši konstruktéři letounů využívajíce atomové energie dokáží, aby bylo možno přepravovat celé domy svisle i vodorovně, nad mraky a bouřemi. Připraví se síť z ocelových kroužků, zapřáhne se helikoptera a dům letí, zatím co služebnictvo podává oběd aniž ztrácelo rovnováhu,

při čemž radio nepřestává broukat. Zítřa přistane na Floridě na místě, které jsme si předem najali. (Ve vzduchu se může strhnout pŭtka dvou domů, které chtějí přistát na témže místě.)

Řeknete mi: Ale to je hrozné, pak už bychom vůbec nikde neměli kořenů! Všimla jste si, že celý vývoj od počátku XX. století jest jediným nesmírným spiknutím, jež chce přervati naše venkovské kořeny? Parní stroj, soustředění ve městech, letadlo, obrana proti Pumě, všechno se bere týmž směrem. S počátku nás zvali nebo nutili, abychom odcházeli z venkova do měst. Tato města, o nichž jsme se domnívali, že se staneme jejich venkovany, budou prvními terči atomové pumy. Pro takovou malichernost je ovšem neopustíme. Přepравíme je na venkov. Pak už nebude venkova ani městských středisk, nýbrž ustavičné přebíhání po Zemi — a Mrtví u těch druhých.

Jak vidíte, lidské vztahy, ať už citové, sociální nebo politické se důkladně změní, ačli ovšem Dějiny ještě potrvají (jenže aby trvaly, bude třeba změnit vládcy).

Jestliže vás mé důvody až dosud nedovedly přesvědčit o neomezených možnostech, jež se otví-

raji atomovému věku, opisují pro vás za tím účelem několik roztomilých zpráviček: „Alamogordo (Nové Mexiko). Obyvatelstvo je velmi pobouřeno tím, že červené krávy zdejšího kraje po prvním pokusu s výbuchem atomové pumy letos v červenci zbělely.“ — „Carizozo (Nové Mexiko). Jedna černá kočka napůl zbělela. Jistý cowboy z vesnice Brighamů obviňuje atom, že mu přivodil šedivění vousů.“ — „Boston (Mass). Jistý učenec předvídá, že bude moci při hře na klavír vyhodit do povětří město.“ — „San Francisco (Kalifornie). Mezi zachráněnými z Hirošimy některé ženy, ještě nedávno považované za neplodné, jsou dnes těhotny. Američtí lékaři mají za to, že tuto skutečnost třeba přičítati spíše zastavení nepřátelství nežli Pumě.“ — „Alamogordo (Nové Mexiko). Slepice, které už po několik měsíců nenesly vajec, začaly po červencovém pokusu zase snášet.“

New-York, 16. října 1945

A n i t a j e m s t v í , a n i o b r a n a

Pan Hanson W. Baldwin dobře vysvětlil v **N e w - Y o r k T i m e s**: Jediné skutečné tajemství atomové pumy spočívá v průmyslové moci Ameriky.

Tím je řečeno, že je to tajemství jen dočasné. Pokud se týče technického tajemství výbuchu, Rusové, Angličané a možná i Dánové je budou mít za několik měsíců.

A neznám ani jednoho fysika, který by nebyl při každé veřejné příležitosti, před novináři i v Senátě, výslovně popřel skutečnou nebo možnou existenci byť sebe menší účinné obrany proti náhlému atomovému přepadu.

Vizme však, jaký je stav amerického mínění na konci tohoto roku 1945. Pan Georges Gallup právě zjistil, že 71% občanů této země „odpírá odevzdat kontrolu nad Pumou Spojeným národům“, zatím co táž anketa nás poučuje, že 65% těchto občanů je přesvědčeno, že „tajemství se nedá uchovat“. Z čehož vyvozují, že počet rozumných Američanů (myslím takové, kteří jsou schopni přiblížit k sobě dvě myšlenky a vyvodit z nich logický závěr) se pohybuje mezi 6 až 35%. Je to málo nebo mnoho? To bych mohl říci, až bych zkusil, jak je tomu v Evropě.

Je zřejmo, že veřejné mínění je vyšínuto svou slepou vírou ve vědu, které vážní učenci nemají. Mluví se o vševědoucích radarech, o paprscích, které

by přivodily výbuch pumy brzy po jejím vystřelení ještě u nepřítele. Jenže kdyby se i podařilo vynalézt takové věci, jejich používání by vyžadovalo stavu trvalé mobilisace, která pod záminkou vyvarování se války by zabila mír. Část obyvatelstva by byla zaměstnána střežením oblohy a druhá část vyráběním přístrojů a placením nezbytných daní. Ze strachu před smrtí už by nikdo nežil. — — — Blesk z čista jasna — tento výraz se stal tak pravdivým, že už nás nepřekvapuje. Jakási podivná netečnost se zmocnila davů i těch, kteří je vedou. Tři Velcí se už skoro dohodli, že zase obnoví své malé rozprávky. Pan Truman si upravuje brýle a bdí nad svým „posvátným pokladem“. Svět nemá vlády a je pochybno, zda ji mají národové. A my klátíme rukama a myslíme na vánoční nákupy.

Princeton (New Jersey), 24. října 1945

U č e n e c a g e n e r á l

Včera večer v biografu za mnou rozruch: Byl to N., jeden ze světů malého hloučku matematiků a fyziků, kteří umožnili atomovou pumu. Právě teď přešel kolem mého okna muž v modrém svetru a flanelových spodcích, máje vlasy — dva krásné,

„geniálně“ rozcuchané šedivé chomáče — vystaveny větru. Byl to jeden z mých sousedů, Albert Einstein, patriarcha nového věku, Mojžíš atomové Země. Chodí takto kolem každý den k jedenácté hodině dopolední. Když je chladno, nosí černý plášť. Jeho kštice mi udává směr větru a jeho vzhled zahání na útěk mou dcerušku. Na co myslí? Z tohoto mozku se zrodila rovnice, jež právě otrásá světem. Opakuji si ji pokaždé, když ho vidím: $E = mc^2$. Energie se rovná hmotě násobené čtvercem světelné rychlosti. Nikdo nikdy neřekl tolik tak málo značkami. Ale já nejsem fyzik a mým odborem je toliko uvažovat o důsledcích jednotlivých objevů a o lidských svazcích, jež rozrušují.

Diskuse o budoucnosti Pumy je v plném proudu. Mínění učenců ovšem všude převládá. Jejich špatné svědomí je učinilo rozumnými a moudrými. Cítí se potají obviněni, že způsobili smrt 300.000 lidí a že vytvořili hrozbu pro celou planetu. Všichni také zastávají názor, že válka pumami by znamenala konec lidstva a že jediným prostředkem, jak jí zabránit, je světová vláda. Úplně jsou se mnou zajedno v názoru, že armády a vzdušná i mořská loďstva jsou zbytečná, kdežto generálové, novináři a

politikové jako jeden muž stále hloupě žvaní. Dnešní *New-York Times* přináší nové, velmi silné, avšak odporující si důvody obou táborů. Pravím silné: jedny svou logikou, zdravým rozumem a realismem, druhé autoritou a vášněmi, které je podírají a živí.

Všimněme si nejdříve mínění nejvyššího velitele amerických vojenských sil, generála Marshalla. Atomová puma, prohlašuje Marshall před parlamentní komisí, nejen že nečiní armádu zbytečnou, nýbrž jen ještě zvyšuje důležitost pozemních sborů. Od generála jsme ovšem nemohli čekat jiného názoru. A osvětluje jeho myšlení: „Představte si, řekl, dva učence, jednoho v Německu a druhého ve Washingtonu. Oba stisknou knoflík a na území druhého nastane strašlivý výbuch. Tento postup se opakuje až do dne, kdy někdo se zmocní jednoho z těch knoflíků. A k tomu právě je zapotřebí silné armády.“ Generál Marshall dodává: „Lidé, kteří mluví o ryze technické válce, zapomínají, že taková válka vyžaduje mnohem značnějších sil než v minulosti. Je třeba sborů, aby umístily přístroje, je třeba sborů, aby se zmocnily ostrova, který by nám sloužil za základnu pro střelbu.“ A končí zá-

věrem, že základní podmínky války se od vynalezení střelného prachu valně nezměnily. Ale o tři sloupce dále na téže stránce New-York Times čtu toto: Dr. Oppenheimer, přednosta ústavu pro atomové výzkumy v Los Alamos, byl včera dotázán výborem Senátu. Na otázku: „Je pravděpodobno, že atomový útok na lidnatá střediska Spojených Států by mohl zabít 40 milionů Američanů?“ učenec odpověděl: „Obávám se, že ano.“ Nuže, zdá se mi, že toto potírá ono. Ať už se zdá sebe nevhodnějším kritisovati názor vojáka, kterého president Truman nedávno prohlásil za „největšího ze všech známých vojevůdců včetně Alexandra“, domnívám se, že generál Marshall nemá pravdu, má-li pravdu Dr. Oppenheimer. Vmysleme se do situace. K přepravě pěchoty a vozby nezbytné k dobytí ostrova nebo nepřátelských základů bude třeba několika hodin, ne-li několika dnů. Nuže, v okamžiku, kdy tyto sbory vyrazí, bude zabita třetina obyvatelstva. Během cesty pravděpodobně týž osud potká druhou třetinu. Představte si morálku těch vojáků. Budou vědět, že mají málo naděje na posilu a munici ze své více než z poloviny zničené země. Uvidí, že válka už nemá

REDAKČNÍ ZADINA

(8. Archy v listopadu 1947)

Odpouštění. Poukázali jsme již na to, kterak všelijaké ty „listy pro křesťanskou kulturu“ nebo pro „kulturu a život z víry“, anebo jak se ty podniky ještě jmenují, místo aby lidem ukazovaly správnou cestu, jen ještě více matou dnešní křesťany, kteří beztak již nevědí, čí jsou. Časopis Katolík č. 28. z 13. července 1947 v článku „Svatý Václav a trest smrti“ dělí lidi na křesťanské hrdiny a nehřdiny. Ti hrdinové prý „mohou odpouštět i skutečným zločincům“. Ti nehřdinové to nedovedou a Katolík jakoby jim to omlouval, ne-li dokonce schvaloval, protože křesťanství prý „nechce v nás po způsobu stoického nebo budhistického ochromit všechn náš citový život“. Zkrátka, kdo to čte, neví na čem je; je vázán odpouštět, nebo ne? Platí druhé přikázání lásky pro každého, nebo ne? Má se takový nehřdina modlit „jakož i my odpouštíme našim vinníkům“, nebo ne? Nebudeme to dále rozebírat, chceme jen upozornit na tyto morální záludnosti, a pokud se týče řádné nauky, odkazujeme na článek Romana Guardiniho „Odpouštění“, který jsme za tím účelem zařadili do tohoto sborníku Archů a v němž se čtenář může o této věci do hloubky poučiti.

Někdy později pak ukážeme, že proti přikázání lásky se nikterak neproviňují řádní soudcové a zákonité vlády, když „v úřadě tom spravedlivě si vedou“ a po právu

odsuzují a trestají zločince a vinníky, i když trestem smrti. Prý trest smrti je kanibalismus a proto je snaha po jeho zrušení, a pobožní sentimentalisté, aby své bludné rozklady podepřeli, dovolávají se křesťanské lásky a odpouštění, zatím co by měli zpytovat svědomí, nevztahuje-li se na ně výrok Tertuliánův: „Dobré je, vinní-li bývají trestáni: kdo by toho leč vinník popíral?“

V Telči přidělali na rožní věž zámku tlampač místního rozhlasu a mají radost, že se jim šikovně podařilo spojit s poledním zvoněním „Anděl Páně“ důležitý hlas, křičící do náměstí drobnůstky denního života a všelijaké kategorické imperativy s přísadou turecké muziky. Nezasvěcenému diváku se zdá, jakoby na tuto slohovou stavbu, která by sotva strpěla porculánové džbánky elektrického vedení, vynesli a namontovali směrem k náměstí převrácený „kchibl“, v jakém se vynášejí pomyje. Že by chtěli následovat mravů Saracénů, kteří také lomozem a povykem rušili posvěcenou hodinu, kdy zvony hlásají tajemství vtěleného Slova? Nezdá se, neboť ti dělali to úmyslně z odporu proti křesťanským zvykům, kdežto dnešní člověk davový nemá úmyslů a proto se věc jeví spíše takto: davový člověk (podle Bernanose), ač vyhazuje proti tradici, přece se k ní rád kde může přitře, neboť cítí, aniž by si to uvědomoval, prázdnotu své cesty, cítí, že jeho vymoženosti pro pohodlné poručníkování přímo s mo-

derních trůnečků, leštěných kancelářských židlí, postrádají tradice a základu (vždyť tento rozmach vidíme u nás teprve po r. 1939, neboť i v dobách josefinských musel dráb aspoň za lidmi na pole!); proto by se rádi také s těmito zvučícími nádobami vtlačili na místa poznamenaná starobylostí a do času, posvěceného křesťanskými obyčeji, jež až do nedávna, dokud nebyl s řetězu puštěn pruský pedant, lidé měli v úctě. Školní poučnice, tisk a rozhlasoví tlampači, majíce nového školení šesti let, se již postarají, aby vmáčkli do mozgovic ubohého „lidu“ „novou pravdu“, že nejdříve bylo toto starostlivé poučování a postrkování pomocí veřejných napaječek, a potom teprve reakce protipokroková vymyslíla zvony k rušení svobodného řízení lidstva na cesty pokroku.

Vrací se temný středověk? Tu domněnku nám vnuká interview žurnalistika ze „Svobod. slova“ (11. IX. 47.) překvapeného skoky Blankers-Koenové: „Do výšky jsem skočila 171 cm, do dálky 625 cm, 80 m překážek jsem běžela za 11.3 vteřiny a 100 yardů za 10.8 vteř.“ — „Emancipace žen? Co by tomu asi řekl svět na počátku století?“ — „Na to nemyslím. Časy se mění a lidé s nimi. Počkejte, za deset let budou ženy skákat do dálky sedm metrů a do výšky nad 180 cm.“ — Nás tak hned neudiví. Známe jiné výkony! Známe přece z tehdejší středověké společnosti emancipované ženy (dobře se o tom poslouchalo za zimních večerů

u kamen, kde vesele praská oheň), jež nikoli jen skály několik centimetrů od země, nýbrž létaly na stamil, úplně v povětří jako V 2, někdy na kopisti, někdy na koštěti, někdy na stoupě, ale často i bez užití nářadí! Ale tyhle středověké ohyzdy měly vkus (to byla vůbec vlastnost středověku) a svůj sport provozovaly jenom za tmy, nanejvýš při svitu měsíce; a kromě toho mnohé z nich časem se natrvalo proměnily v okouzlující princezny, kdežto moderní sokyně nemají vkusu, a obávám se, že jejich nelidským vypětím strhané a zohyzděné obličejy jsou definitivní. Viz vyobrazení v časopisu „Dorost“ (č. 10. r. 47. str. 145.), který jsem namátkou koupil v jednom pražském kostele! Časy se mění a lidé s nimi.

Jinak není zadiny...

Jen ještě něco mrvinek, neřádků a přikrčené sentimentálně materialistické obludnosti, jež nám tady přes dosti silné pojištění veřejí „trojnásobnými závorami opovržení“ utrousili Zpravodajové ze svých přetékačích kadeček. Ovšem mrvinky a neřádky! ale venku, ve světě Veřejných duší, jde o tom jeden hlas, že je to „veliké současné proudění“, a obracejí se po tom nezměrné massy žurnalistů, Zodpovědných kruhů, Veřejných činitelů — vesměs výpomocníků Množství (viz Marek 5, 9—13.), boha to „drobných demokratických vrstev“. Samozřejmě se nenašlo u nás člověka tak troufalého, který by se při odklizení odvážil nějakých

komentářů nebo dohadů věcí budoucích. Proto je tuhle vizte bez poznámek, neboť chtěj nechtěj bylo to třeba k Posvícení vysmejčit:

„Novináři olomouckého kraje se připojují ke Dni českého tisku. Svaz českých novinářů, odbočka v Olomouci, připojujíc se spontanně k vyhlášení Dne českého tisku v den 8. září, vzpomíná vděčně a s úctou velkých obětí, které v boji za svobodu národa přinesli také novináři olomouckého kraje.“ (Lid. dem. 7. září 1947).

„Soutěž o nejzdravější dítě. Ženská komise okresní rady osvětové v Karlových Varech se na poslední schůzi rozhodla uspořádat v rámci akce proti kojenecké úmrtnosti soutěž o nejzdravější dítě karlovarského okresu. Děti budou soutěžit podle věku ve třech kategoriích: do 6 měsíců, do 1 roku a 2 roků. Nejzdravější děti budou v Den matek odměněny upomínkovými cenami.“ (Lid. demokracie 26. III. 1947.)

„Smutná zpráva. Při pročítání denního tisku jsem ustrnul nad zprávou, že skončil sebevraždou... Zamyslíl jsem se nad tím... Mluví se o potřebě vzrůstu národa a na druhé straně hotoví lidé, vzdělaní, uchylují se k sebevraždám, poněvadž je k tomu poměry donucují. Je to za dnešní doby hrozné být inteligentem a přece se nepřiklonit k jedné politické straně... Za své sna-

žení a příčinlivost musel skončit sebevraždou.“ (Lid. demokracie, v onom místě, kde Buržoa reptá na nepořádky a opovážlivá škobrtání tohoto světa.)

„Pout' politických vězňů do Lurd. Msgr. Piquet, biskup z Clermont-Ferrand, bývalý politický vězeň koncentračního tábora v Dachau, zahájil včera slavnostně pout' osvobozených politických vězňů do Lurd. Včera byla zapálena pochodeň na hrobě neznámého vojáka pod Vítězným obloukem v Paříži a nesena v čele procesí.“ (Lid. demokracie 30. VIII. 1947.)

„... A pak zazní ryčný pochod. Masy těl se hnou a ulicemi vytékají proudy barev a vlajek...“ (úryvek prózy z Lid. dem. V. 47.)

lidského smyslu. Ostatně ostrov, který půjdou dobývat, bude už proměněn v jemný prach, leda, že by nepřítel byl dokonale hloupý.

Diskuse prý zůstává otevřena. Bylo by si přát, aby zůstala otevřena hodně dlouho. Běží tu totiž o problém, jehož přezkoumání a důkazy, jestliže by kdy byly podány, by mohly zajímat jen obecenstvo náhle velmi prořídle.

Princeton, 28. října 1945

Všechno se změnilo, nikdo se nehne
Když vidím, že od Hirošimy se v našem světě všechno změnilo a že přesto lidé zodpovědní za společný osud lidstva jednají přesně jako obvykle, čili že dělají málo nebo vůbec nic; když vidím, že modré nebe slibuje už jen okamžitou smrt milionům lidí a že zatím soudní podvýbor amerického Kongressu projednává otázku, zda válka zákonně skončila 14. srpna nebo až 2. září; když vidím, že učenci jednomyslně prohlašují, že neexistuje obrana proti atomovému útoku, zatím co generálové ve jménu vlasti požadují povinné odvody; když vidím zříceniny Evropy a že se tam přesto vyrábějí zbraně a šijí uniformy, místo aby se zase stavěly domy a

byli oblékáni nazí; když vidím, že tohle všechno vidí všichni jako já a že nikdo nevzkřikne: Ke všem všudy! Všichni ti státníci, generálové, poslanci, národohospodáři a námezdní žvanilové jsou blázni, neposlouchejte už je! — a když vidím, řeknu-li tohle vše, že lidé se usmívají a shledávají, že upřilišuji, tu já, má drahá přítelkyně, se usmívám také. To je můj nový způsob být vážným.

Vytýkáte mi můj rozpustilý tón; asi proto, že jste ještě dobře nepochopila situaci, která jest takováto: **Válka**. — Pozemní i námořní armády budou zba-veny zásobování a znehybněny ani ne za hodinu. Nebudou tedy k ničemu. Ale hlasuje se o vojenských rozpočtech, rozpráví se o barvě výložků a Amerika mluví o zavedení povinné vojenské služby. **Politika**. — Vítězství nad totalitníky fašistického odstínu přivedlo v celém světě k moci totalitníky odstínu demokratického a sovětského. Ježto je dělí ještě několik terminologických podrobností, jsou odhodláni se bít, ale každý si myslí, že ten druhý to netuší. Všichni mluví o míru a hádají se o základny, které nemohou sloužit k ničemu jinému nežli k válce. Ostatně všichni litují poslední války, která je tolik oslabila pro válku příští.

P o k r o k. — Jistý americký týdeník nadhodil nedávno otázku: „Co je cílem vědy? Vyhodit svět do povětří? Jestliže učenci vážně myslí, co nám říkají, vědecký pokrok se blíží svému konci.“ Myslíte ještě, že člověk v takovou chvíli může být vážným?

A t o m o v ý s a l o n

V Evropě byly literární salony. Ve Washingtonu jsou všechny politické. Ten, z něhož přicházím a který je z nejoblíbenějších, je také nejatomovější. Nalezl jsem tam mezi státními podtajemníky, diplomaty a virtuosy dvě nebo tři Nobelovy ceny, velmi obstoupené. — Po atomovém tažení, říkal jeden z nich, zdobený ohromným šedivým obočím, by zbyla asi tak 2% amerického obyvatelstva, rozhrabujícího půdu mezi zříceninami, aby našla obživu. — Jak dojmavé! řekla mi jedna dáma, really, I love him, he is perfectly dreamy! Podotkl jsem, že se mi nezdá, že by shromáždění bylo ovládáno panikou roku Tisícíího, ač by se bylo mohlo myslit, že se její hysterie bude opakovat. — To proto, že tenkrát se věřilo, řekl mi učenec. My máme před sebou jen měřitelná fakta. To

zabíjí obraznost.

— Myslíte, řekla jiná dáma, že by Puma mohla vyhodit do povětří celou Zemi?

— To je sporné... Někteří moji kolegové uvážili tu domněnku a jsou toho názoru, že není nepravděpodobná. Jiní, jako na příklad já, se domnívají, že budou vyhozeny do povětří toliko pruhy zemské kůry; asi tak, jako když si loupáte pomeranč.

Dámy uchváceny, muži zamyšleni. Člověk by byl řekl, že přemýšlejí. Rozhovor se stal všeobecným. Učenec projevoval mnoho humoru. Nikdy ještě jsem neslyšel tak žertovně hovořit o hromadných vraždách. Co dělávám rád, když jsem mezi lidmi, je to, že odcházívám, kdy se mi zachce. Sotva jsem vyšel, dal jsem se do přemýšlení, a zbloudiv jako obyčejně, měl jsem dosti času, abych dospěl k některým závěrům, nežli jsem se dostal do domu svých hostitelů, odkud vám píši.

Jsme skutečně před rokem Tisícím. Všechny nejzazší otázky jsou nám kladeny způsobem naléhavým a konkrétním. Jaký je smysl života, skončí-li se zítra? Co je to tato smrt člověka zaviněná jeho duchem? Proč rozum vede k sebevraždě, jakmile nevěří v posmrtný život, zatím co víra starých

časů se hrozila konce, který by ji přec byl vrhl v náruč Věčnosti?

Měřil jsem nekonečné avenue, brázděné nacpanými autodrožkami. Říkal jsem si: V salonech se pěkně hovoří o možnosti vyhodit do povětří celou oběžnici. Události, jež přesahují obraznost — a Puma jest jejich dokonalým vzorem — zajímají a znepokojují jenom povrchně. Po pravdě spíše baví, nežli aby budily strach. Ostatně představa společného ztroskotání nebo jednomyslného výbuchu zdá se nám býti spíše uklidňující. Čeho se lidé obávají, toť osobní neštěstí, jímž člověk trpí zvláště u srovnání s lepším údělem druhých. A Puma by pravděpodobně zničila všechnu možnost srovnávání. Světové události nás zachycují jen za třepení naší marnivosti anebo některými náhodnými zpětnými odrazy působícími na naše lásky nebo na náš bankovní účet. Nic nenechává lidi tak lhostejnými jako osud lidstva, o němž náčelníci států toho tolik namluví.

Ochromení státníků

Nemáte týž dojem jako davy současníků: že totiž náčelníci zodpovědní za náš osud jsou ve skutečno-

sti nezodpovědní? A že si vlastně neprávem osobují název vládců?

Pokouším se vmysliti v jejich postavení. Stalin by rád měl mír, neboť zraněné Rusko musí především být obnoveno, ale nevzdává se plánů Petra Velikého. Attlee by rád měl mír, neboť zraněné Imperium má co dělat, aby zdolalo pokus se socialismem, ale nevzdává se toho nechat zabíjet na Jávě domorodce, kteří se bouří proti zastaralému imperialismu. Truman by chtěl mír, neboť v něm by americký obchod a průmysl našel svůj životní prostor, ale nezříká se celních hranic a především obrany kapitálu ani strachu (který sám už vytváří konflikt) z konfliktu s Ruskem. Samozřejmě všichni tři jsou přesvědčeni, že milují mír, že milují mír pro mír a že si hnuší válku. A přece se na ni připravují. Co skutečně ovládá jejich politiku, je představa války, nikoliv představa míru.

Počínají si tedy jako nezodpovědní, vyvolávajíce to, čemu se chtějí vyhnouti. A obecnost, jak se zdá, shledává to v pořádku — anebo neshledává nic. —

Jsou nezodpovědní ani ne tak pro svou neschopnost — na běžné úkoly by stačili — jako spíše pro

povahu uloženého problému, který je přesahuje, jako Puma přesahuje všechno. Majíce sjednotit svět, jsou, jak se zdá, zachvácení závratí. Nevidí nic. Tento nedostatek myšlenky je nebezpečnější než jakákoliv nesprávná myšlenka. Ale kterak by mohli myslit? Prostě a prakticky n e m a j í č a s. Proč? Příčina je nasnadě. Protože spravují svůj národ a protože to je dosti anebo dokonce příliš na jednoho člověka, zatím co tento problém je světový. —

Je jisto, že první podmínkou pro funkci vládce národů jest, aby nebyl vládcem velkého národa. Ale kdo to až dodnes řekl? Každý ví, že soudci sportovních zápasů nejsou nikdy vůdcové mužstev. Ale kdo to připomenul těm Velkým Třem?

Lituji je. Jestliže však budou stát na svém, budu je nucen nazvat usurpátory. Což nebývá neschopnost vrchních velitelů považována veřejným míněním jejich vlasti a někdy i soudních tribunálů za zločinnou?

Všichni jsou demokraty

Dnes večer jsem byl navštívit přítele, který si rád říká „katolický anarchista.“ (Já tak soudím toliko

o jeho straně.) Měl trochu nervosní vzezření. Zde je naše rozmluva:

Já: — Proti komu dnes píšete?

On: — Osnuji plán na trilogii o třech velkých politických režimech tohoto století. Budu je charakterisovati jejich oblíbenými zbraněmi nebo methodami. Kniha bude tedy míti název: Kremace, Likvidace, Evaporace! (Vyslovil ta slova se zuřivým přízvukem.)

Já: — Jaký krásný program! Přiznejte, že už konečně opouštíme malichernosti buržoasního věku, který nastoupil po temnotách středověku. Neboť tyto tři velmi moderní zbraně odpovídají třem velkolepým pojetím života. Kremace, spálení, toť očištění ohněm! Likvidace, zkapalnění, toť sám život, vždy proudící a obíhající, krev, šťávy, mízy! Pokud se týče, atomového vypaření, není to přímo symbol idealismu? Všechno stoupá a vznáší se směrem k nebesům! A všimněte si, že v tomto systému demokracie se jeví povýšenou nad sovětismus a hitlerismus.

On: — Slyším vás! Slyším d'ábla! Ostatně člověk slyší už jen jeho v tomto století. Nevidím nikde opravdové naděje. Mravní úpadek je všeobecný,

u jednotlivců i na poli mezinárodním.

Já: — Nesouhlasím. Rozpoznávám naději. Z těch tří režimů, o nichž jste mluvil, jeden jest potřen. Ty dva, které zbývají a které se dělí o svět, se výslovně prohlašují za demokratické. Jsme tedy na světě všichni demokraty, s výjimkou dvou zemí španělského jazyka, jež nazveme podružnými. A má naděje v této situaci jest takováto: Místo aby chom hájili Demokracii proti jejím zjevným nepřátelům v celku a jakožto nálepku, budeme konečně moci mezi sebou pohovořiti o skutečném obsahu demokracie aniž budeme hned považováni za fašisty.

On: — To znamená, že vaše slovo demokracie ztratilo veškerou moc! Nálepka, kterou lze nalepiti na každou politickou stranu a na každý národ, už neznamená vůbec nic. Anebo je to lež a pokrytectví. Hned vám uvedu příklad. Sověty, které o sobě říkají, že jsou demokratické, obviňují Švýcarsko, které je nejstarší demokracií na světě, a nazývají je fašistickým, protože mimo jiné se zdráhá znárodnit banky. Švýcaři mohou odpovědět, že tohoto opatření použili nejprve fašistické státy a stejně i sověty a angličtí socialisté.

Já: — Pěkně jste to zašmodrchal; teď zase já se vám d'ábelsky směju. Ale možná, že se ve skutečnosti shodujeme. Ježto všichni se stali „demokraty“ v tomto světě r. 1945, můžeme mluvit o něčem jiném. Můžeme ode dneška věnovati své úsilí nikoli již obhajobě jednoho slova, nejasného výrazu, na který už nikdo neútočí, nýbrž na vymezení skutečnosti, kterou tento výraz symbolisuje a někdy zakrývá: Co je to svoboda? A to nás brzy přivede k otázce: Co je to člověk? To je ta pravá debata. Poznáme-li to, učiníme veliký pokrok, snad jediný, který válka mohla dopustit...

On: — Ale uznejte, že dokud se vaši demokratičtí státníci upřímně a otevřeně nepustí do těchto dvou základních otázek, nálepka „demokracie“ nebude znamenat vůbec nic. Anebo bude sloužit za výmluvu a záminku — ať už utkanou z bílého nebo rudého vlákna — pro nejprotichůdnější a někdy nejtyranštější politické metody.

Č t y ř i s v o b o d y

Ježto už jsem si jaksi navykl baviti vás o obecných rčeních, která okouzlují náš věk, jako Puma, Válka a Mír, Demokracie, Světová vláda, nebudete

mi jistě míti za zlé, že se dnes vracím k námětu Čtyř svobod. Vy evropští realisté budete ovšem považovati tento námět za zastaralý; váš překotný duch se rychle zaměstná něčím jiným. A Amerika má tak krátkou paměť. Někdy to mívá stejné výsledky... Přesto však Čtyři svobody byly ideálním cílem Spojených národů, jako zůstávají oficiálním ideálem míru. Zpozoroval jsem však, že jen málokdo je dovede vyjmenovati. Zdá se, že lidé se bili za něco, co nebylo valně jasno a co duch nijak snadno nepodržuje... Vzpomínáte si? Prvně je vyhlásil Roosevelt na začátku roku 1942: freedom of speech, freedom of religion, freedom from want, freedom from fear, což se do našeho jazyka překládá poněkud neohrabaně jako svoboda slova a náboženství a osvobození od bídy a od strachu.

Ježto tedy Spojené národy vyhrály válku, je čas, abychom se zeptali, jaký je nynější stav svobod, jež byly sázkou v tom zápase.

Druhá svoboda, totiž svoboda kultu nebo náboženství, jest v zemích nedávno osvobozených, jak se zdá, na dobré cestě k obnově, a stejně snad i v Rusku a Japonsku. Občas sice ještě v Mexiku

spálí nějaký ten protestantský kostel, ale vcelku není situace tak zlá. Nevím ostatně, zda tento pokrok nutno přičítati menšímu fanatismu náboženských vrstev, nebo větší lhostejnosti vrstev „osvícených“, jak říkají jejich předáci.

Co se týče ostatních svobod, je obraz takovýto: Svoboda slova je všude držena na uzdě úřední nebo obchodní censurou, vládní bída, vládní policie, a sami vítězové žijí ve strachu jedni před druhými. Pokud se týče Pumpy, ta dvacet tisíckrát znásobila svobodu obávat se v každém okamžiku toho nejhoršího.

To vše, jak nám nikoli bez důvodu říkají vládcové, jest toliko politováníhodným, ale osudově nutným důsledkem války. (Podivná činnost, která „osudově“ prodlužuje nebo ještě zhoršuje tyranie, jež potřít bylo jediným jejím cílem. Ale toto je jiná historie.) Je tedy má generace odsouzena, aby prožila dvojnásobně nebo trojnásobně všechno, proti čemu až do vyčerpání bojovala? Má se smířit s tím, že se musí obejít bez tří z těch čtyř svobod a doufat, že jejich děti je dostanou později — od koho? Jsme materiální nezbytností zasvěceni otročit Státu?

Budete mi mít za zlé, že kladu tyto otázky, protože, zůstáváme-li v rovině skutečnosti tvrdých nezbytností a pohrom, přinášejí, jak se zdá, jen trpké a ponižující odpovědi. A připomínka proslulých čtyř svobod nás na tuto rovinu sráží zcela nelídně tím, že nás nutí srovnávat ideál s přítomností.

Navrhuji tedy, abychom změnili, co můžeme změnit ihned, totiž svůj ideál, a na ostatní abychom čekali. Navrhuji, abychom požadavek čtyř zatím nedostupných svobod nahradili jediným uplatňováním nedílné svobody, již se okamžitě chopiti záleží jenom na nás. Nejsou čtyři svobody. Jest jenom S v o b o d a, anebo není. Dokáži to podobenstvím.

Znám lidi, kteří požívají všech čtyř svrchu řečených svobod. P ř e d n ě: mohou svým druhům nebo sousedům říci všechno, co chtějí; z a d r u h é: dostává se jim náboženské posily od náboženského vyznání podle jejich volby; z a t ř e t í: nemusí se vůbec starat o své živobytí; z a č t v r t é: jsou řádně chráněni proti všem vnějším nebezpečím. Jsou to vězňové amerických věznic. (Mají dokonce kinematografická představení.)

Svoboda se nedá rozřezati ani rozštípati na kusy; je živá. Nemůže také býti dána. Vyžaduje, aby byla ihned uplatněna, a to stůj co stůj, ať jsou jakékoliv překážky. Ti, kdož mají strach být svobodni, budou si pro to vynalézat výmluvy, jako to dělali Němci za hitlerismu.

Základní svoboda, na níž všechno závisí, je svoboda žít a projevovat se osobně. Nebudeme ji tedy nikdy moci dostati od někoho druhého. Bez této svobody nemají ostatní svobody valného významu. A jedině touto svobodou mohou býti dobyty. Uplatňujeme ji a dokazujeme ji svým bojem proti všem nezbytnostem, které se jí bez ustání staví v cestu. A tento boj je vždy možný. Tento Odpor teprve začíná. Ale rozhodneme-li, že překážky v prosazování naší svobody jsou osudové, nezbytné a nadlidské, ihned je takovými činíme a ihned také přestáváme býti svobodni. A Stát bude mít všechna práva, protože mu necháváme všechny povinnosti.

Čeho je nám třeba, to není na prvním místě dobře kolem nás spořádaný svět. (Vězení jsou dobře spořádaná.) Čeho je nám třeba, abychom byli svobodni, toť jedině a prostě odvaha.

Neboť jsme svobodni, jsme-li ochotni zaplatiti cenu svobody, která bude vždy: platit svou osobou. Svobodný člověk je člověk odvážný, ne člověk, který snad dostal (od koho?) tři nebo čtyři nebo šestatřicet svobod. Slyšíme říkat: „X. je duch svobodný.“ Od koho má svou svobodu? Ani od státu, ani od revoluce, ani od Sovětů, ani od demokracie, a zvláště ne od jejích odborných znalců. Má ji jedině ze svého vidění svobody a ze své odvahy k zápasu, aby jí dosáhl. Lenin za carství byl svobodnější než funkcionář strany za Stalina. A Georges Washington byl svobodnější nežli americký občan, který otáčí knoflíkem svého radia. Ti bojovali. A my? My nebudeme míti v míru svobody, leč když budeme dále bojovati.

Planetární myšlenka

Dvacáté století právě objevuje, co už se po jistou dobu vědělo, ale co lidé nikdy příliš dobře nepochopili, totiž, že země je kulatá. Z této skutečnosti kromě jiných důsledků vyplývá, jestliže vystřelíte před sebe dosti silnou zbraní, že po příslušném oběhu dostanete vystřelený projektil do zad. Tento obraz znamená cosi důležitého. Zna-

mená, že všechno zlo, které pášeme na svých bližních, nás nezbytně brzy zasáhne, jestliže naše prostředky se přesunou do rozměrů planetárních. Šíp sloužil ve válkách vesnic; puška ve válkách krajů; dělo ve válkách národů a letadlo ve válkách kontinentů. A teď je tu puma; k čemu ta bude sloužit? Ve válce planetární, to jest ve válce, která nás zasáhne všechny a kterou tedy válčíme jen sami proti sobě. Rozměry normálního společenského svazku pro nějaké dané období možno, jak se zdá, měřiti podle dosahu zbraní známých v tom období. (Zde máte začátky zbrusu nové sociologické theorie.) Zbraní planetární odpovídá tedy společenský svazek vesměrný, který odsunuje národy na stupeň pouhých provincií. Nechte se na nějakou chvíli strhnout do této gravitující hry symbolů: Země, Globus, Koule, Hlava, Puma a Jednota, na niž se všude a ve všech dobách pohlíželo jako na kulatý předmět, kouli nebo zlaté jablko, ať už to byl vesmír, nebo Říše, nebo Atom. Zde se extrémny zrcadlí. Mikrokosmos odpovídá makrokosmu. Jestliže náš věk ztráví tuto myšlenku a dovede ji do konce, provede mnohem větší revoluci, nežli byla Renaissance.

Stát — národ

Co dnes ničí národy v platném a plodném toho slova smyslu, toť to, že tíhnou k tomu splynout se Státem. A vůle takto vytvořených státónárodů směřuje k tomu, aby se učinili soběstačnými p r o v á l k u, ať už se obávají anebo si přejí této eventuality. Stát nezbytně ničí svéráznost a původnost národa, jakmile si osobuje právo řídit jeho sílu podle jednotného modelu, ať už je to model latin-
ský nebo anglosaský, socialistický nebo kapitali-
stický. Tento model je modelem státu totálního,
který znamená trvalý válečný stav.

Nepřítelem národů je tedy Stát; a zá-
štitou národů by byla světová vláda.
Ti, kdož se domnívají, že je tomu naopak, užívají
slova vlast ve smyslu národa, slovo národ ve smy-
slu panovníka, z něhož nakonec udělají boha, plo-
dice tak strašlivá zmatení myšlenek, která končí
periodickými krveprolitími.

Konec světa

Chcete docela čerstvou novinku? Konec světa by
mohl docela dobře nastat ještě před koncem pří-
štího roku. Tuto informaci mám od jednoho z nej-

znamenítejších fyziků.

Věc je takováto. Americká vláda oznámila tiskem, že se budou pokusy s atomovou pumou konat též na oceáně. Náš učenec považoval za svou povinnost ihned zpravit Washington o svém mínění. Podle jeho výpočtů, pravil, tento pokus by způsobil náhlý příliv takového rozsahu, že potopa u srovnání s ním by byla jen opláchnutím nohou. A když americká vláda oznámila ještě svůj úmysl svrhnout pumu také na polární čepičku, aby viděla, co to bude dělat, týž učenec jí hned dopsal, že podle jeho výpočtů věc by byla prostá: bylo by to cosi velmi podobného konci světa.

Takové je to tedy s námi, a je to komické. Člověk mohl od konce světa očekávat všechno, jen ne směšno.)

Chceme totiž chránit mír a dopomoci k vládě obecnému pořádku, a proto se odvážíme zatopit nebo spálit celou zemi. Nikdo se nesměje. A také se nikdo neodvažuje protestovat. Neboť tyto pokusy budou konány „za účelem vojenským“. Jsme tedy v oblasti posvátné. Na kolena, smrtelníci, umírejte bez odvolání..

Ale vlastně ani nejsem v právu, když se tak po-

šklebuji. Každý ví, že svět skončí. A kdo by nechtěl skončit svůj život zároveň se světem? Zdá se, že je v tom jakási útěcha. Trpkost umírání je utvořena t a k é z představy, že se nedočkáme pokračování dějin. Možná, že právě proto první křesťané — je-li pravda, že věřili v blízkost soudu — umírali s takovou lehkostí pod rukama nacistů té doby. Svatý Pavel píše věřícím v Korintě: „Aj, tajemství vám pravím: Všichni zajisté vstaneme z mrtvých, ale ne všichni budeme proměněni. Hned pojednou, v okamžiku, k poslednímu zatroubení.“ Nuže, víte, co praví řecký text tam, kde my překládáme „hned pojednou“? Praví e n a t ó m o o — v atomu!

A okultistická podání, když popisují materialistický věk, v němž žijeme, věk nejzazšího zhuštění toliko těch realit, jež zůstávají přístupny našim smyslům, předpovídají konec světa rozpadem, rozkladem, proměnou v jemný prach. *Dies irae, dies illa, solvet saeculum in favilla.* Středověk se domníval, že by stačil ohnivý déšť, aby zničil povrch země a lidské červy, jež se na něm oddávají svým neřestem. Renaissance věřila spíše v novou potopu. Leonardo ji vyobrazuje řa-

dou kreseb, kde možno vidět, jak náhlý příliv v závratných závitech zdvihá roztráštěné skály, které dopadají na město. A my jsme to dotáhli na výpočty učence, o němž jsem vám právě mluvil: konec světa se ode dneška vypočítává. Základy pro jeho výpočet jsou ve všech našich novinách.

Mezi námi řečeno, co by nám to uškodilo? Byl by to konec bolesti světa.

Některé dny se mi zdá, že to šílenství národů, vládců, vojáků a všech těch nezodpovědných, kteří nás vedou, je skrytě poslušno zdravého rozumu. Vede nás na smrt, to je jasné. Ale je to možná také proto, že pochopilo, že úhrn lidských bolestí s naším pokrokem tak vzrostl, že je na světě mnohem více lidí, kteří touží se životem skoncovat, nežli těch, kteří by chtěli, aby ještě trval. Jako by lidstvo nějakým velmi skrytým hlasováním se bylo usneslo přestat už platit a jako by všichni ti blázni vlastně jen prováděli společnou vůli...

„Přijď, sladká smrti!“, není tento krásný Bachův chorál dětským povzdechem, který jako byste někdy — velmi tichý, velmi sladký, jako nějaký hlas ze sna — rozeznávali v strašlivých intervalech světového nesouzvuku?

Mír nebo smrt

Náš svět je bezpochyby ztracen, a to je důvodem Vánoc. V této nejdelší noci roku zrodila se naděje, protože zbývalo už jen zoufalství. Důkaz nedokazatelné moci, jejíž dotek může být zaznamenán toliko celým člověkem, kterého vzbouzí, a právě proto naše nástroje a naše duševní nebo smyslové funkce toho nikdy nedokáží. Ten podivný tichý pláč v slámě jesliček mi hlásá docela jinak nežli Einsteinovy vzorce, že je konec našemu vesmíru a že jedinými zvěstmi naděje, které ještě platí jsou ty, které jdou od osoby k osobě. A tak jsem zbaven posledních obav a mám úplnou volnost osobně si představovat, volit a orientovat se buď směrem k míru, nebo směrem k smrti. Rozpoložení, jak se domnívám, příznivé realistickým úvahám.

Ze všech plánů na kontrolu Pumu, které se vyskytly za posledních šest měsíců, pamatuji si dva:

1. Dáti Pumu malým zemím, aby byly chráněny proti velkým. Velké země by takto podaly důkaz svých dobrých úmyslů.

2. Dáti Pumu světové vládě, aby zastávala policii mezi národy.

Co se stane? Tyto plány ztroskotají. Vysmějí se

jim. Ba ani se jim nebudou smáti. Nechají je prostě bez povšimnutí. Přejdou k svým běžným záležitostem; budou zjednávat rovnováhu ve válečných rozpočtech a pod. Jistěže se mezi obyvatelstvy jednotlivých zemí a u četných dobrých duchů projevuje nejasný strach a úzkost, jenže vůlí se zmocnila ochrnulost, jaké tu ještě nebylo.

Cosi jako světová organisace otevře pohodlně zařízené kanceláře, z nichž vyjde několik bezbarvých provolání a příslibů. Je zřejmo, že svrchovaní národové si z nich budou tropit smích. Je zřejmo, že jeden z nich se s Pumou v ruce pokusí vnutit svůj mír všem ostatním. (Je zbytečno ho jmenovat.) Je zřejmo, že národové se budou dříve či později bouřit proti tomuto národu a jeho režimu. Je zřejmo, budou-li lidé dále myslet, jako myslí dnes, že to skončí všeobecným výbuchem. Je zřejmo, že veliká většina lidí se vzpírá těmto zřejmostem. Neustále se nám sáhodlouze přemílá, že lidé nejsou ještě pro světovou vládu zralí. Zdalipak se jich také ptají, jsou-li zralí pro smrt?

Lidstvo, to jsou lidé jako vy a já. Řekne-li mi někdo, že lidstvo není zralé pro mír, pak to znamená, že p ř e d e v š í m o n se zdráhá volit mír,

protože jeho prostředky se mu nelíbí. Jenže zdráhaje se volit mír, mlčky hlasuje pro smrt a stává se na ní spoluvinníkem. Všechno závisí na každém z nás. A jsme tak daleko, že je už těžko to skrývat. Naše alibi klamou už jen nás samotné. —

Říkáte mi: A co dělá Bůh v tom všem? Nebezpečná otázka. Dovedete si představit odpověď? Jestliže dovolí, abychom vyhodili Zemi do povětří, Země vyletí a bude to velmi dobré. Za tímto „mžiknutím oka“, On na nás čeká.

P. S. — Ještě poslední slovo, které bych málem byl zapomněl. Puma není nijak nebezpečná. Je to věc. Co je strašlivě nebezpečné, toť člověk. To on vyrobil Pumu a chystá se jí použít. Jmenují se výbory, které ji mají držet. Je to, jako kdyby lidé najednou přepadli pokojně stojící židli, aby jí zabránili jít rozbít čínské vásy. Nechají-li Pumu na pokoji, Puma nic neudělá, to je jasné. Bude pěkně odpočívat ve své bedně. Ať nám nevypravují pohádky! Čeho je nám třeba, toť kontrola člověka.

DODATKY

Prasata v uniformě aneb nová potopa

V zimě roku 1945-46 americká vláda dala ohlásiti sensační pokus: V měsíci květnu nebo červenci budou svrženy dvě nebo tři pumy na loďstvo, jež bude tomu účelu obětováno a jež bude sestávati ze stovky válečných plavidel, mezi nimiž několik obrněnců, křižníků a letadlových lodí. Loďstvo bude shromážděno v zálivu Bikini, téměř pustého to ostrůvku v Tichém oceánu. Ze všech podrobností o přípravách k tomuto pokusu, jež byly uveřejněny v tisku, se pamatují na tři:

1. Výprava amerických učenců sestávající ze čtrnácti biologů, botaniků a oceanografů a ze dvou obchodníků s rybami (říká se lépe placených nežli učenci), prý právě odcestovala na ostrov Bikini. Úkolem výpravy jest poříditi úplný seznam všech živých bytostí na ostrově. Je to výprava velmi obdobná návštěvě, které se dostalo Noemovi od Hospodina krátce před potopou. Tentokráte ovšem budou práce filmovány.

2. V den J těch sto plavidel válečného loďstva shromážděných v zálivu Bikini, aby se podrobilo

atomové zkoušce, bude mít své úplné posádky. Jenže tyto posádky se budou skládati ze samých zvířat. Dvě stě koz, dvě stě prasat a čtyři tisíce krys budou na svých bojových místech na vížkách, ve strojovnách a na můstcích. Také toto nám chtěj nechtěj připomíná biblický příběh o Noemově arše. A vzpomeňte si též na předpovědi našeho fysika, týkající se pravděpodobného konce světa náhlým přílivem.

3. Dodatečně oznámená podrobnost týkající se prasat nám zase připomíná můj druhý list, v němž jsem ohlašoval úmrtí vojenské války. Věc je taková. Přišlo se na to, že prasečí kůže je podobná kůži člověčí. Citlivost jedné kůže nás může poučiti o citlivosti druhé. Proto také naši prasečí námořníci a kapitáni budou oblečeni do pravidelných námořnických uniforem, natřených nebo napuštěných látkou schopnou pohlcovati paprsky gamma. Tyto paprsky, jak víte, se považují za usmrcující. Uvidíme tedy, jak se tato prasata osvědčí v ohni a jak dovedou umírat.

Dvě nemocniční lodi budou pohotově, aby sebraly oběti, budou-li ještě jaké.

Ať jakýkoliv bude výsledek této operace, o níž se

naši učenci ztrácejí v dohadách, já z ní už předem vyvozují definitivní závěr. Poprvé v dějinách prasa budou mít na sobě uniformu v nejvědecktějším smyslu toho slova. Když jsem vám říkal, že válka, totiž „válka vojáků, ta opravdová“ je mrtva, když jsem vám říkal, že všechna její posvátná pravidla jsou bez výjimky porušena a zneuctěna použitím atomové Pumpy... přiznávám se, že jsem nepomyslel na uniformu a na úctu, kterou jsme jí kdysi byli povinni. Učenci, ti ji dobře zasáhli. Není to má chyba, je to hotová věc. A je po ní veta — i kdyby se ještě vzdali toho pokusu z důvodů obecně politických. S lod'stvem, jež bude obětováno u Bikini, zajde symbolicky také sláva uniformy.

Na konec stojí ještě za to poznamenat, že se strany horoucích přívrženců armády se neozval ani jeden hlas, aby protestoval proti tak výslovnému a nápadnému zneuctění. Naopak všechn odpor přišel, možno-li tak říci, se strany opačné. Byla to Liga pro ochranu zvířat jednoho státu východní Ameriky, která se ujala iniciativy a vyvolala hnutí veřejného mínění proti zamýšleným pokusům. Tato Liga žádá, aby místo tolika nevinných obětí, a ještě v tak směšném postavení, byli na lodích po-

stavení oni členové Kongresu a Senátu, kteří se vysloví pro synthetickou potopu v Bikini...

P r a v d a u ž n e n í n a s t r a n ě d ě l

V roce 1939 jsem slyšel stalinovské filosofy tvrdit, že Hegel se mýlil, když myslel, že Napoleon učiní konec dějinám, protože měl největší vojenské síly. Říkali nám, že Evoluci dokončí Stalin, ježto má největší počet kulometů ve službách své pravdy.

Spojené Státy Americké mají dnes na skladě 1500 pum, z nichž některé, jak se nám tvrdí, jsou tisíckrát účinnější nežli puma hirošimská. Je tedy každému dítěti jasno, že pravda změnila ležení a že toho času sídlí ve Washingtonu. Sověty se vidí sníženy do duševního rozpoložení oněch „hledáčů Boha“, o nichž se tak často mluvilo v dobách carského Ruska.

Jenže, budou mít Spojené Státy tolik chladnokrevnosti, aby využily své výhody? Nemyslím, a ony také ne. „Pravda“ tedy jednoho dne poputuje zpět úžinou Behringovou směrem k Moskvě, která ví velmi dobře, že je nebezpečno ji mít a vůbec jí ne-
užívat.

Tato „pravda“ je tedy v našem věku o s o b o u

n e m í s t n o u, ubohou zpotvořeninou oné docela jiné Pravdy, která vůbec nenašla místa kde by složila svou hlavu a která je patrně vůbec nenajde, dokud nepřijde konec časů a Věk věků.

Z knížky „Lettres sur la Bombe atomique“ vybral a přeložil František Pastor.

POZNÁMKA.

„Užívání rozumu“, jak možno všude pozorovat, stává se velmi vzácným. Tím mileji pak působí četba, v níž se rozum i vtip ještě plně uplatňuje, jako v těchto úvahách o atomové pumě, jež tuto podáváme svým čtenářům v naději, že se jim zavděčíme. Máme za to, že v těchto „nebezpečných dobách“ je nejen dobré, nýbrž přímo nutné, aby si člověk takováto rozjímání připustil k srdci; už třebaš jen proto, aby se pak s tím větší oddaností mohl svěřit „ochraně Nejvyššího“. Autor je sice protestant, ale jak vidno věřící, což je o důvod více k uveřejnění. V úvahách jsou též četné myšlenky a dohady politické. K těm bychom rádi podotkli jen tolik, že jsou to myšlenky a dohady lidské. Křesťané dobře vědí, že Pánem dějin jest jedině Ten, který praví: „Nejsou myšlení má myšlení vaše, ani cesty mé cesty vaše. Oč totiž převyšují nebesa zemi o tolik cesty mé vyšší jsou než cesty vaše a myšlení má než myšlení vaše.“ (Isaiáš 55.) Ostatně povýšené a objektivní stanovisko autorovo je všude nade vší pochybu zřejmé.